

Legjobb és leghíresebb
pipere hölgypor: a
La
VELOUTINE
Különleges Rizspor
BISMUTTAL VEÖYITVE
CH. FAY, ILLATSZERÉSZ.
PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS

A női szépség
emlékező, tökéletesítő és fent-
tartó legkínzóbb, teljesen ártalmat-
lan, vegytiszta és zairmentes készí-
mény a
Margit Crème
Rövid idő alatt szűnnet szepőt, máj-
foltot, pattanást, bőrtörést (mitessz)
és minden más bőrbajt. Kisméltja a
ráncozást és himlőfolyást. még ko-
ros egyéneknek is ide bájós arczánál
köszönő, ára 60 kr., nagy 1 forint.
Margit hölgypor 60 kr., 3 szímben.
Margit szappan 35 kr., Margit
fogpép (Zahnpasta) 50 kr.

Készítő FÖLDES gyógyszerháza,
Aradon Deák Ferenc-utca 11. sz.
Főraktár: Török József gyógyszerháza, Buda-
pesten, Király-utca 12.

Budapesti Takarékpénztár és
Országos Zalogkölcsön Részvénytársaság
Befizetett részvénytőke: 10.000.000 korona.
Központi irodája és váltóüzlete:
Budapest, VI. kerület, Andrassy-ut 5. szám.
Főlk: IV., Koronaherczeg-utca 11. szám. Zalogházak:
IV., Károly-körút 18. VII., Király-utca 57., VIII.,
József-körút 2. IV., Zalkároly-utca, a főpótlak mellett.
Előforduló betéteket takarékpénztári könyvekből és pénztárjegyek el-
lenében 4%-os kamattal, valamint folyósítással (cheques-
számlák). — (A 10%-os betétkamatot az adó törvény határozza meg.)
Megbízhatóságot teljesíti mindenféle értékpapírok vételét
és eladását a legújabb feltételek mellett. 7884

7712 **KESSLER-féle**
MAGDA-HAJKENŐCS
dermatológiai-terapeútikus
alapán nyugvó desztillátum
fogva az elemi legjobbat szer-
korpa ellen, ugyisint
hajkihullás ellen.

Magda-hajkenőcs több év
óta kipróbálva, teljesen ártalmatlan, a hajnövekedést elő-
mozdítja és mint kitűnő óvszer a gyakran előforduló
hajbetegségek ellen, még gyermekeknek is használatra
legjobban ajánlható. 1 tégely ára 3 korona. 7587
Főzetküldési raktár: **KESSLER REZSŐ-nél**
gyógyszerész Gyertyámos, (Torontól vármegye).
Raktárak a következők: Budapest: Török József, Király-utca 12. Dr. Budai Emil, Városház-
tér 7. Raditz Róbert, József-körút 64. Pozsony: Ozollner
Vincze, Lőrinczkapu-út. Miskolc: Baross Károly, Debrecen:
Mihályi János. Arad: Földes Kelemen. Temesvár: Theodor
Albert. Veszprém: Kuchler Béla. Kármán: Müller P.
Jákab. Nagy-Szeben: Molnár örökösei. Brassó: Jekelius
Nándor, Kelemen Ferenc. Szász-Régen: Wermescher Emil.

EPILEPSZIA.
(Nyavalyatörés, nehézkör.)
Bioses gyógyulás az „Antiepileptique de Liège” által az
idegrendszernek minden neméből. Kiváló pedig a napjaink gyó-
gyhatásának tartott epilepsziájából. A röpirat bő felvilágosítást
és a gyógyulási esetek nagy számát igazoló bizonyítványokat
tartalmaz. Ezt mindenki ingyen megkaphatja, ki bérmentes leve-
lben kéri. Címre: Kérem.
M. FANYAU gyógyszerész
LILLE (Nord) 7786
vagy Török József gyógyszerháza Budapest, Király-u. 12.

A mi öltönyeink
feltűnést keltenek.
Egy elegáns öltöny 12 frt, téli kabát
14 forint és feljebb az Angol szabón-
nál Kohn Heilmann és fia, Budapest,
Károly-körút 12. földszint és első eme-
let kaphatók. Szabott árak. Tessék
a címünkre figyelni. 7876

„A világ legjobb sámfája”
FÖLDVÁRY IMRE
férfi divat és fehérnemű
raktárában. párja
Budapest, IV., Koronaher-
zeg-utca 11. sz. és VIII.,
Kerepesi-út 9. 7797
Férfi ingek, Jäger-árak,
vadász és sport-cikkek dús
választékban kaphatók.
Kesttyük és Nyakkendők.

MATTONI-FÉLE
GISSHÜBLER
legtisztább égvényes
SÁVANYU-KÚT

Kwizda Fluidja
A kigyó
védjegye.
Béni jóhírű diati-
kus orvostudós szer-
(bedőrszélő) és lo-
vaklók által nagyobb
túrák utáni erősít-
tőre.
1/2 palack
ára 1 frt.
Turista-
fluid.
Eredményesen hasz-
nálna turisták, ke-
rőpárosok és lo-
vaklók által nagyobb
túrák utáni erősít-
tőre és erőtűtőre.
1/2 palack
ára 60 kr.
Csak a fenti védjeggyel valódi. — Kapható minden gyógyszerár-
ban. — Főraktár:
Kreisapotheke, Kornenburg (Bécs mellett).
A név, rag és csomagolás törvényesen védett. 7639

MINDENÜTT KAPHATÓ
RÉTHY FÉLE
PEMETEFÜZÜKORKA
legjobb
rekedtség
köhögés és
hurut ellen.
1 doboz ára 30 kr., 5 doboz bérmentes 1 frt 60 kr.
Szétküldés:
RÉTHY BÉLA gyógyszerész Békés-Csabán.

KIRÁLYNŐ-ARCZCRÉME,
legjobbnek ismert arczszépítő a világon.
Ezen arczcrème a legrovidebb idő
alatt eltávolítja az arczon minden
bőr tisztaságát, a m. szepté-
pő, seneca, mészecse stb. s azt
hőfőkére és üdév teszi. Teljesen
ártalmatlan. Egy tégely 70 kr.,
királynő-arczcrème szappan 1 doboz
30 kr. — Királynő-hölgypor
fehér, róza és crème szímben
1 doboz 70 krajczár. Szétküld-
7731 dési főraktár:
Temesváry József
Angyal-gyógyszerháza
Zombor, Jókai-tér 2.
Budapest Török József gyógy-
szertárban, Király-utca 12. sz.

50 év óta
közkeletűségnek örvendőnek köhögés,
rekedtség, torok és légzési szer-
vek működési zavarainál a kitű-
nőnek bizonyult
EGGER-féle MELLPASZTILLÁK
(1 doboz 50 kr. és 1 frt. Próbadoz 25 kr.)
Bérmentesítés 20 kr. — A gyomor rendellen
működésénél radikális hatásnak bizonyultak
EGGER szódapasztilái
(1 doboz 30 kr.) Bérmentesítés 20 kr. Mindkét szer kapható
minden gyógyszerárban. — Fő- és szétküldési raktár Magyar-
országon: Nador gyógyszerháza Budapest, Váci-körút 17.

Zürich világhírű
selyemkelméit
a legújabb, legmodernebb minőségben, fekete, fehér
és a legválogatottabb színes mintákban kaphatja ön
igazi gyári árakon porto és vámmentesen egyenesen
házhöz szállítva. Ezer meg ezer előismerő irat. Min-
tárk postafordultával.
GRIEDER ADOLF ÉS TSA
királyi szállítók
selyemkeltő-gyárak szövetsége Zürich. 7784

A NAGY KRACH!
New-York és London az európai szárazföldet sem
kímélték meg a nagy ezüstárúgyár iriditattva ére-
mazát egész készletét — a munkadíj csekély megtérítése
mellett — elajándékozták. En vagyok felhatalmazva ezen
megbízást eszközölni. En tehát minden embernek adom
az alatt felsorolt tárgyakat pusztán 6 frt 60 kr. meg-
térítése mellett és pedig:
6 db legfin. asztalkést val. ang. pengével,
6 amer. sz. aszt. ezüsttálat egy tálat,
6 evőkanalat,
12 kávékanalat,
1 levelemzőkanalat,
1 tejszemőkanalat,
2 tojástartót,
6 angol Victor-álcát,
2 pompás asztali-gyertyatartót,
1 teasszűrt,
1 legfinomabb cukorkaszűrt,
44 drb összesen csak 6 frt 60 kr.
A fenti 44 tárgy ezelőtt 40 frba
került és most ezen minimális ártól 6
forint 60 krajczáért kapható. Az
amerikai szab. ezüst egy teljesen fehér
fém, mely ezüst színt 25 éven át meg-
tartja, miért is jótállás vállalatik. Leg-
jobb bizonyítékunk, hogy ezen hirdetés

nem szélhámoság
ezzenel nyilvánosan kötelezem magamat arra, hogy ha a
ár nem felel meg, kifogás nélkül visszafizetem a pénzt.
Senki se mulassza el a kedvező alkalmat, ezen remek gar-
nitúrát megszerezni, a mely különösen ajánlatos
házassági és alkalmi ajándéknak és jobb háttartá-
sok részére. 7806

Kapható csak HIRSCHBERG A-nál
az egyesült amerikai szabad ezüstárú gyár
főképviseleténél.
Bécs, II., Rembrandtstrasse 19/7. Telefon 7114.
Szétküldés a vidékre utánvétellel, vagy az összeg
előleges beküldése mellett. — Tisztító-por
hozza 10 kr. Csúpn az itt látható véd-
jeggyel valódi. (Egyszerűsített)
Kivonat az elismerő levelekből:
Bécses ezüstközvetlenémet megkaptam,
melyivel nagyon meg vagyok elégedve (is kérem
még egy olyan garnitúrát, 14 drb. amer. szab.
ezüstből utánv. küldeni).
Boszovics, Kr.-Szörényim. 18/7. 896.
Keresztes S. főnökülni.
„Az első küldeményem nagyon meg vagyok elégedve, kérek
még egy garnitúrát.”
Károcsa.
Majorosy János, kanonok.
„A küldeményt vettem, nagyon meg vagyok elégedve, kérek még
egy küldeményt 6 frt 60 krért.”
Kolosvár.
Bánffy báró ő exell.

PALAIS ROYAL
a fő- és székváros legnagyobb áruháza
ORLAI SÁNDOR perzsa eszt.,
spanyol kir. udvari szállító 7777
Budapest, Koronaherczeg-utca 8. sz.
a következő ezikeket gyári árban ajánlja:
Nászajándékok, kínai ezüst-árak,
finom bronz-árak, disz-órak, gyé-
mántutánszat ékszeres valódi fogl.,
valódi párisi legyezők, bórdiszmü-
árak, ezüstbotok, bőrvövek (gürtl),
szalag, bársony, arany és fémövek.

Régiségek
Antik butorok, bronzok, meissen-é Alt-
wien porcellán, antik ékszeres, színek, ké-
pek és bronzok-estillatok most olcsón kaphatók:
RÉTHI ZSIGMOND-nál IV., Granátos-utca 8.
Hagyatékok megbecsültetnek és esetleg megvételnek.

Magyarország legszebb látványossága
A hódoló
diszfelvonulás.
Óriási körkép
festette Eisenhut Ferenc.
Látható Városliget Andrassy-út végén
a magyar körkép-társaság palotájában
reggel 9 órától este 6 óráig.
Belépő díj 50 krajczár. 7801
Gyermek- és katonajegy örmestertől 30 kr.

45. SZÁM. 1898. BUDAPEST, NOVEMBER 6. 45. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt félre — 6 • Csúpn a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt félre — 4 • Csúpn a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 frt félre — 2.50 Külföldi előfizetésekre a postaiag meghatározott vitélődíj is csatolandó.

HORVÁT BOLDIZSÁR.

1892—1898.

ELTÁVOZOTT KÖZÜNK utolsó oszlopos tagja is annak a fényes gárdának, a mely Deák vezérlete alatt és eszményei szerint az új Magyarország alapjait megvetette. Ott van már ő is ama lelkes csapattal együtt, a lángelkű vezér körül, a jobb hazában. Nem látjuk már többé esendes, békés otthonában, nem látjuk városligeti kertjének árnyas fái alatt, hol sétaközben is azon eszméivel foglalkozott, a melyeknek megvalósítására életét szentelte. Fájó szívvel tekint sirja felé a haza s a bús emlékezet merengve tekint vége élete folyásán attól az időtől fogva, mikor vele, mint fiatal szombathelyi ügyvéddel először fogott kezét Pusztá-Szent-Lászlón a haza böl-
cse, addig, míg most megdicsőült hamvait az anyaföld magába fogadta.

Horvát Boldizsár Szombathe-
lyen, Vas megyében született 1822
január 1-én. Nagyatya a «Réti»
előnevet használta, de úgy atyja,
mint ő maga, polgári származású-
nak vallotta magát, bár család-
i armálisát mind máig megőrizé.
«Ha valaki büszke őseire, én is
büszke vagyok születésemre s pol-
gári születésemet senki címével
fő nem cserélném» — mondá
1868 augusztusában Szombat-
hely fogadó küldöttségének, mi-
dőn mint miniszter első ízben
látogatta meg szülővárosát.

Szülői, Horvát József és Rába
Juliana, az igaz vallásos és er-
kölcös élet megtestesülései valá-
nak. Atyja, ki egyszerű iparos és
kereskedő volt, minden áldozatot
meghozott fia nevelése érdekében.
Gimnáziumi tanulmányait Szom-
bathelyen, majd Sopronban vé-
gezte. A jogi tanfolyamra a még
akkor teljes virágjában levő győri
jogakadémia iratkozott be s 21
éves korában már ügyvédi okle-
véllel tért vissza szülővárosába,
hol megtelepedvén, a város ön-
kormányzati életének intézésé-
ben csakhamar tevékeny részt

vett, s 1843-ban mezei rendőrkapitány, 1845-ben
pedig a város főjegyzője lett.
1848-ban a képvisleti rendszer alapján a
nemzetgyűlésen mint Szombathely város követe
jelent meg s azon mint jegyző szerepelt. Ez
években ismerkedett meg Deák Ferenczel,
kinek rokona s élte végéig hű barátja, Szabó
Sámuel mutatta be. Kossuthot közelebből nem
ismerte; egyetlen egyszer érintkezett vele, ak-
kor is csak úgy, hogy Kossuth tőle szivarjához
tüzet kért. De annál bővebb ismeretségben volt
Vörösmartnyal, a ki fiaként szerette s a kinek
ő ügyszólván minden költeményét könyv nél-
kül tudta. Ha Vörösmartny meglátogatta és
szabad idejök volt, rendszeren sakkoztak és Hor-
vát büszke volt rá, hogy még Vörösmartny is
megverte.

Az országgyűléssel Debreczenbe is elment,

Aradon is ott volt, de az ottani ülésekben már
részt nem vett. Mindazonáltal később neki is
menekülnie kellett. Harmadmagával, Martini
Frigyess soproni polgármesterrel s földijével,
Tar Jánossal bujdosott, — ő Huber Benedek
álnév alatt, — 1849-ig, a mikor Szombathelyre
jutott. Ki akart bujdosni külföldre is, de családja
kértére s szándékától elállt s a haditörvény-
széknél önként jelentkezett. Haynau elé került.
Ez csodálatosképen igen enyhén bánt vele.
Mikor vallató kérdéseire elmondta, hogy a for-
radalom mely eseményeiben vett részt, rá-
kiáltott: «Hát önnek mindenütt ott kellett
lennie?»

1850-ben megszüntették ellene az eljárást,
de egy időre Vas megye területére bellebbettk.
Itt ügyvédkedéshez látott, de 1853-ban előbbi
politikai szereplése miatt az ügyvédség gyakor-
lásától megfosztatott. Súlyos csap-
pásként nehezedett ez reá, mert
akkor már házas, családos ember
volt. Neje Schenk Klára, Schenk
Ferenc szombathelyi híres bur-
nótgáros lánya volt. Két évig
kellett tétlenül lennie, míg végre
1855-ben az ügyvédi gyakorlat
újra megnyit előtte azon feltétl
alatt, hogy a «német cenzurát»
leteszi. És le is tette, még pedig
«praeclaro modo». Ezután csak-
hamar városa s megyéje első ügy-
védei közé emelkedett, s 1856-ban
a Batthyány hercegi család ügy-
védje lőn.

Ez évek a nyugalmas munka
évei voltak, melyeket csak a haza
állapota miatti honfűi bánata
keserített meg. De Horvát Boldi-
zsár hitt a boldogabb jövőben.
«E rendszer nélküli az erkölcsi
alapot; saját sulya alatt össze fog
roskadni», — ez volt meggyőző-
dése s ez adott neki megnyugvást.
1861-ben összeült az ország-
bírói értekezlet s egybehivatott
Pestre az országgyűlés. Horvát
Boldizsár mindkettőnek tagja
lett. Az országbírói értekezleten
Deák Ferenc hívására jelent
meg, a ki őt mint az ország egyik
első jogászát üdvözölte. Ekkor
fogadta el Deák Ferenc ün-
szolására országbírói ítélőmes-

Erdélyi 1897. évi fényképe után.

HORVÁT BOLDIZSÁR.

terre való kineveztetését, de e hivatal elfoglalását attól tette függővé, ha az 1861-iki országgyűlésen létrejön a kiegyezés és a korona és a nemzet között. Ez országgyűlés azonban eredménytelenül oszolván el, Horvát Boldizsár hivataláról, melyet még el sem foglalt, lemondott.

1861-ben az Akadémia második osztálya tagjává választá publicistai dolgozataival s politikai cikkeivel szerzett érdemeiért. Különösen az akkoriban Kemény Zsigmond szerkesztette „Pesti Napló”-ba dolgozott. Nevét soha nem irta ki, szerkesztő barátjára hagyta, hogy tegyen cikkei alá olyan jelet, a minőt kedve tartja. Kemény egy rózsaszálát tétetett a cikkei alá s azért írójukat „rózsa-cikkíró”-nak nevezték el.

1862-ben Nyugat-Európában tett utazásokat; Londonban többször járt Batthyány Gusztáv grófnál, kinek jogtanácsosa volt. 1863-ban azon férfiak közé tartozott, akik a magyar földhitelintézet alapították, s neve elváhatlan kapcsolatban van a magyar gazdasági élet e nagy intézetével, melynél 1867-ig a jogügyi igazgatói állást töltötte be.

1865-ben ütött az óra, mely az abszolutizmus bukását hirdette. Az országgyűlés ismét egybe-hívatott. Horvát Boldizsár Szombathelyen lépett fel képviselőjelöltül s választói előtt nagyszabású programbeszédben a kiegyezés és az önkormányzat elveit fejtette. Itt kifejtett nézetei utóbb „Irányelvek” cím alatt magyar és német nyelven külön füzetben is megjelentek.

E programbeszédet Deák Ferencz bizalmas baráti körben úgy említé, hogy benne meg van írva a kiegyezés theoriája. Azontúl Horvátot minden nevezetesebb tanácskozásba bevonta, úgyszólván mindennapos vendége, barátja s a kiegyezés nagy munkájában segítéje lett.

Mert ekkor voltak a magyar alkotmány visszaállításának nehéz napjai. Az 1866-iki országgyűlésen híres „Quid tunc” beszédével ragadta el a honfiakat, melyben a mély és szent meggyőződés hangján hirdeté:

„Legyünk nyitlak és őszinték, — mondá. — Ha az volna feladatunk, hogy boszút álljunk Ausztrián azon sérelmekért, melyekkel bennünket közel negyedszázad óta elhalmazott: a jelen körülmények közt alig tehetnénk egyebet, mint az alkudozások fonálát megszakítani és haza menni, hogy Ausztria mentől előbb elvérezzék önmerte sebei alatt. A kiket azonban nem a boszú politikája vezérel, hanem mindek fölött nemzetünk megmentése és fentartása bármely körülmények között, a kik politikai számításokban megállapodva azon eshetőségnél, mely Ausztria felbomlásával netalán beállhatna, azon kérdést intézik magukhoz: *et quid tunc?* — azok nem fogják a Sámson politikáját követni s az épület oszlopait halomra dönteni csak azért, hogy velünk együtt a gyűlölt ellenség is a romokban találja halálát!...”

E beszéde a Deák-pártra mély hatást tett. Mindenki úgy tekintette a szónokot, mint a ki-nevezendő kormány egyik leendő tagját. Deák, Andrássy és Lónyay meg is egyeztek, hogy a Felsőházi elnöki igazságügyi miniszteri tárczára Horvátot hozzák javaslatba. De ismerve szerény jellemét, melytől a nagyravágyásnak még az árnyéka is mindig távol vala, ő vele csak utolsó perczben közölték pozitív alakban e tervöket, noha a kiegyezés összes tárgyalásaiba elejétől kezdve bevonták. S jól ismerték. Mert Deák Ferencznek egy fél napjába került, míg a tárczavállalásra rá tudta birni. Horvát hivatkozott nagy anyagi gondjaira, ajánlta maga helyett több kiváló jogász társát és csak akkor adta meg magát, mikor Deák erélyes föllépéssel a honfiai kötelezettségeket emlegette.

Az új kormány 1867 márcziusában lépett hivatalába.

A ki ma a Duna két oldalán emelkedő pompás miniszteri palotákat szemléli, nem

képzeli, mi volt akkor miniszternek lenni! Az igazságügyi miniszterium elnöki osztálya a Váci-utczában a Korona-kávéház fölött, az osztályok a Miatyánk-utczában, a segédhivatalok a Ganz-féle házban voltak elhelyezve. A miniszter alig győzött egyik utczából a másikba jönni-menni. Horvát Boldizsár lovai egy év leforgása alatt

Ellinger fényképe a 80-as évekből.
HORVÁT BOLDIZSÁR.

Borsos 1867-iki fényképe után.
HORVÁT BOLDIZSÁR.

kidőltek a hámból. De e külső bajoknál is nagyobb volt az, hogy a miniszterek nem szervezett hivatalokat vettek át, hanem mindent előlről kezdve kellett kezdeniök s megalkotniök. Meg kellett vetni a szabad és rendezett Magyarország alapjait. Horvát Boldizsár a maga miniszteriumában úgyszólván mindent maga végzett. Jogászvilágunk egy jelese, ki nem régebben az igazságügyi miniszterium régi aktáit

tanulmányozta, csodálattal látta, hogy mennyi irat, javaslat és tervezet van ott, mind Horvát Boldizsár kezzeiről; a képviselőház az évi irományai között is egész sereg törvényjavaslatot látunk, melyeket még ő nyújtott be, de melyek törvénynyé nem válhattak.

S e tevékeny munka mellett folytak az új parlament izgalmas küzdelmei. Akkoriban nemcsak a bizottságok tárgyalták az egyes javaslatokat, hanem mind a kilencz osztály rostáján át kellett azoknak menniök s a lelkiismeretes miniszterek mind e tárgyalásokon részt vettek. Az ellenzék kiméletlenül támadta a miniszteriumot. Olyasmikkel vádolták a minisztereket, hogy „elárulták a hazát, feladták az ország ezredéves jogait, Magyarországot Ausztriába olvasztották”; — s ezek még az enyhébb vádak voltak. Némely ellenzék szónokok a nemzeti felelős kormányt egy vonalba állították a magyar nemzet ellenségeivel. Egy ízben Horvát Boldizsár azt vetette az akkor Tisza Kálmán vezérlete alatti párt szemére, hogy valahányszor a miniszterium A-t ajánl, az ellenzék B-t mond, valahányszor pedig B-t javasol, az ellenzék A-t mond.

Ily heves viták közt fordult elő az a jelenet, midőn Irányi Dániel a ház ülésén azzal vádolta az igazságügyi minisztert, hogy Böszörményi Lászlót „törvénytelen ítélet következtében halálra kinezte”. A ház jobboldalán e szavakra nagy zaj támadt, a képviselők felugráltak. „Rendre, rendre!” kiáltások hangzottak. Az igazságügyi miniszter szót kért, de a folytonos zaj miatt Somssich Pál elnök kénytelen volt az ülést bezárni. A következő ülésben 1869 június 25-ikén Horvát Boldizsár felszólalt s a megbotránkozás mély érzetével ezeket mondta:

„A miniszteri padokra engem nem személyes ambíció hozott, hanem hozott a hazaszeretet; hozott a kötelesség érzete, a haza megmentésére e nehéz időkben vállalkozni oly becsülettel férfakkal, kiknek rokonszenvére és barátságára büszke vagyok.

Tudtam, hogy nagy áldozatot kell hoznom munkában, életerőben, örömeimben; el voltam készülve arra is, hogy azon egyetlen egy jutalomban sem részesülök, a mi a siker örömeiben áll. De meghoztam készséggel minden áldozatot, mert azt hiszem, a hazát akkor is kétszeres kötelesség szolgálni, midőn a siker kétséges.

Egyre azonban nem voltam elkészülve: arra, hogy becsületeim is martalékká essék. Azt nem szabad föláldoznom! A haza mindent követelhet tőlem, mindenemet odaadom: életemet és véretem; de becsületemet nem. Ez egyetlen vagyonom, melyre eddig szert tudtam tenni, ez az egyetlen egy, mit öröklül hagyhatok szegény gyermekeimnek, kik azóta, hogy miniszter vagyok, úgyis elvesztették már bennem a családapát.

En nem tudom, a ház bölcsesége mit fog határozni; de érzem, hogy sem a miniszteri széket, sem képviselői helyemet e teremben addig el nem foglalhatom, míg igazolásomra út nem nyitvatván, nyilvános pályám becsülete azon forum előtt és által, hol a sértés történt, helyre nem állíttatik. Az ország és a ház méltósága követeli, hogy egy pillanatig se foglalhasson akár a vörös székek, akár ama padokon helyet oly férfiak, ki a közvélemény előtt gyilkosnak van bélyegezve.

Ne méltóztassanak, t. ház, ezt túlságos érzékenykedésnek venni, mert ez komoly nyilatkozat és komoly elhatározás.

En úgy vagyok meggyőződve, hogy jaj annak az országnak, melynek kormányán oly férfiak ülnek, kikben a becsület érzéke elhalt.”

E szavak után a ház viharos élejei között eltávozott. A ház Deák Ferencz javaslatára roszalását fejezte ki Irányi szavai felett, s ezzel Horvátnak teljes elégtételt szolgáltatott.

Ily küzdelmek között létesítette Horvát Boldizsár az igazságügyi reformok egész sorát. Elváltatá az igazságszolgáltatást a közigazgatástól, szervezte alsó és felső bíróságainkat, el-

törle a testi büntetést s rendezte az úrbéri viszonyokat; megkezdte a büntetőjog és eljárás kodifikálását. Számos terve nem ment keresztül, számos nem úgy, a mint kívánta. Eszményies törekvései sok csalódásba vitték. Bíróságaink szervezésekor az angol példa állott előtte, az első fokú bíró nagy hatalmi körével s a békebíró funkcióival; ezzel szemben itt örök korteskedést talált, melylyel a képviselők törvényszékeket hajhásztak kerületeik számára. A katonai törvénykezés reformja megakadt a katonai körök hajthatatlanságán. A halálbüntetés eltörlése megakadt a főrendeknél. A testi büntetés eltörlését is ellenezték a főrendek, de Horvát azzal felelt, hogy helyes, hadd maradjon meg, de a jogegyenlőségnek a 48-diki törvényekbe iktatott elveinél fogva ezentúl a nem-es embereket is veretni fogják. Mikor a bírói hatalomról szóló javaslatot benyújtá, Ghyczy a megtervezést sürgette. A megtervezést az ország gazdasági és törvénykezési érdekeinek megfelelően kívánta végrehajtani; itt Andrássy veté ellene, hogy „a történelmi megyéket nem engedem bántani!”

Saját tárczája ügyein kívül a minisztertanács jegyzőkönyveit is ő vitte, s az ő tollából került ki majd minden irat, a mi a miniszterium nevében jutott az ország elé. Többször beszélt baráti körben, mint hivatta magához Andrássy egyszer ebéd után, közölve vele, hogy este Bécsbe utazik, ő Felsőházi elnöki terjesztendő az erdélyi országgyűlés ügyében kibocsátandó kir. leiratot. Andrássy már javában csomagoltatta holmiját, de a királyi leirathoz még egy szó sem volt meg; a szöveg elkészítése Horvát Boldizsárra várt. S ő ott helyben azonnal meg is fogalmazta; de abban az alakban Andrássynak sehogy sem tetszett. Horvát Boldizsár meghallgatta a gróf észrevételeit s azok szerint újra fogalmazta a leiratot. Andrássy ekkor sem volt megelégedve. Szerinte igen szép és igen hosszú volt a fogalmazvány. Erre Horvát türelmét veszítve, ott akarta hagyni Andrássyt, ez azonban egy ügyes fordulatot kiosont a szobából s bezárta a magára maradt igazságügyi minisztert. Horvát Boldizsár e helyzetben inkább bosszúsán, mint gondosan összerótt egy rövid és száraz szöveget s aztán odaadta a ravasz mosolylyal visszatért Andrássynak. A miniszterelnök átfutotta a fogalmazványt, arca kiderült, megázva Horvát Boldizsár kezét s így hálálkodott neki: „No lásd, tudsz te írni, csak akarnod kell”. Ezzel zsebre tette a kész államiratot, foglyát kiereszté s maga Bécsbe sietett.

A túlságos munka, az ellenzékkel való folytonos küzdelem s a háta mögötti ármánykodások kimerítették erejét és súlyos idegbaj támadta meg szerveztét. Az is bántotta, hogy törekvései saját pártjában is többször ellenkezésre találtak. Minthogy belátta, hogy terveit óhajtatása szerint meg nem valósíthatja, s minthogy a hatalomhoz különben sem ragaszkodott soha, 1871 május 16-án lemondott. Lemondásakor a valóságos belső titkos tanácsosi czimmet és a Lipót-rend nagykeresztjével kínálták meg, de ő egyiket sem fogadta el, részint mert puritán jellemével és polgári elveivel ellenkezett minden kitüntetés, mi egyik polgárt külső jellel a másik fölé emel, részint mert közjogi sérelemnek tartá a rendjelek közösségét Ausztriával. Nyugdíjat sem fogadott el az államtól. Egyetlen czim, a melyet viselt, a budapesti kir. tud. egyetem doktori czime volt.

Minisztersége után a közéletbe mint országgyűlési képviselő, a magánéletbe mint egyszerű ügyvéd lépett be. S akkor a csapások egész sora érte.

1872 szeptember 12-én halt meg hű szerető

Festmény után.
HORVÁT BOLDIZSÁRNÉ, SZÜLETETT SCHENK KLÁRA.

1867-iki fénykép után.
HORVÁT BOLDIZSÁR.

Ellinger 1871-iki fényképe után.
HORVÁT BOLDIZSÁR.

neje, hosszas és kínos betegség után. A szerénység és gyengédség mintaképe volt e nő. Az állami és politikai eseményekért küzdő férfiú oldalán a családi béke eszményét valósítá meg. Házasságukat a sors hat gyermekkel áldá meg, kik közül ma négy van életben. Fia Jenő, a budapesti kir. itélőtábla tanácselnöke, leányai: Gizella, dr. báró Eötvös Lóránt egyetemi tanár neje, Emilia, dr. Láng Lajos, egyetemi tanár

s a képviselőház alelnökének neje, és Irma Kutasi Radisics Jenőnek, a magyar kir. iparművészeti múzeum igazgatójának felesége.

Szeretett atyját is ez években veszté el. 1873-ban pedig a nagy gazdasági válság érintette érzékenyen, mert a magyar földhiteltársulat s a municipális bank, melyeknek elnöke volt, föloszlani volt kénytelen; s a válság anyagi viszonyait is jelentékenyen megrongálta.

1876-ban vállalta el az Esterházy hercegi javak zárgondnokságát. A nemrég elhunyt Pál hercegnek benső jó barátja volt. E hivatalt hét évig viselte, folyton növekvő szembaja miatt azonban arról is kénytelen volt lemondani.

A politika terén 1884-ig mint Szombathely, attól fogva mint Temesvár város képviselője működött. 1876-ban a boszniai kérdésben a kormánnyal ellentétes álláspontra helyezkedvén, kilépett a kormánypártból, s pártönkivüli programmal képviselte kerületét. A képviselőháznak ünnepnapja volt, ha szép esengésű hangját hallotta. A egyházpolitikai javaslatoknak s a polgári házasságnak lelkes híve s voltaképi megpendítője ő volt, de hevesen ellenzette a véderőjavaslatokat; ezeknek tárgyalásánál mondá el utolsó beszédét; nemsokára le is mondott mandátumáról, bár 1887-ben egyhangúlag választották meg.

Ezután esendben, visszavonultságban tölté napjait. Szembaja megfosztotta attól is, hogy maga olvashasson vagy írthasson. Titkárjai és felolvasói segélyével dolgozott ezután. Emlékiratai megírására készült, de ezeknek folytonos betegeskedése miatt csak kis részét fejezhette be. 1894-ben nagy sebési műtéten ment át, s az utolsó években már alig látott annyit, hogy nevét és pár mondatot leírthasson.

De derült és böles kedélye türelemmel viselte, bármit mért is rá a sors s „Es ginge zwar, aber es geht nicht mehr!” („Menne ugyan, de még se megy!”) mondogatá tréfásan, ha az öregség vagy a rövidlátás egy némely kudarcra esett meg rajta; s életét a körülményekhez alkalmazta. Délelőttönként fölolvastatott magának avagy diktált, délutánja egy szerető baráti körben telt el, melynek egykor Deák Ferencz is tagja volt, meg „Samu papa”, a mint Szabó Sámuel, s „Zsiga bácsi”, a mint Kovács Zsigmond veszprémi püspököt nevezgettek. Ekkor még vig kuglizások folytak a városligeti nyaralóban.

Csendes életét majd két évtizeden át szeretett hűga, özv. Márkus Józsefné osztá meg vele. Vigasztalta bajaiban, ápolta betegségében, követte a kórház szomorú falai közé. Ő vele tanult be, mikor már szemévilága gyengült, parlamenti beszédeit s kedves Karlsbadjában ő vele tette meg reggeli sétáit.

Horvát Boldizsár ez év nyarán betegen tért vissza Karlsbadból. Ott ismerték fel rajta a vesélyes kórt, mely itthon annyira mérgekedett, hogy ismét sebészeti műtét alá kellett magát vetnie, a mi azonban életét meg nem menthette, csak elköltözését tette könnyebbé, szenvedés nélkül. Október 28-án délben hunyt el. Kedvesei karjai között.

Igazságszeretet és lelkiismeretesség, puritán és tiszta lélek, mindenki iránt részvevő jóság és gyengéd, finom modor voltak jellemének tündöklő vonásai. Mindenben s mindenkitől az igazat várta, s az igazat mondta mindenkinek. Lelkiismeretessége még legközelebbi családtagjai iránt is egész az aprólékoságig ment; semmi se volt oly távol tőle, mint a kapaszkodás és a külső díszelgés, melyet mindenkiben megvetett.

Terveit, eszméit ezerszer meghányta vetette magában; minden dolognál igen számba vette

A KIRÁLYNÉ ÍRÓSZOBÁJA A GÖDÖLLŐI KASTÉLYBAN.

a mellette, és ellene szóló érveket. Mikor aztán az okok és érvek küzdelmében véleményét végleg megállapította, az komoly és mély meggyőződésé vált lelkében. E mély és igaz meggyőződés szolt mindig beszédeiből is s ez volt azok nagy hatásának titka.

Nagy lelke tehetségeinek erejét és éberségét mindvégig megőrizte. Mondhatni, halála napjáig egyiránt érdeklődött nemcsak a bel- és külpolitika minden eseménye, hanem a tudományok terén fölmerült újabb jelenségek iránt is. Öntudata csak élete utolsó napján zsibbadt el, hogy aztán egy végső elszenderedéssel örök álomba merüljön.

Szelid folyású volt egész élete, szelid volt elhunyta. Áldott legyen emlékezete!

Kármán Elemér.

GÖDÖLLŐ.

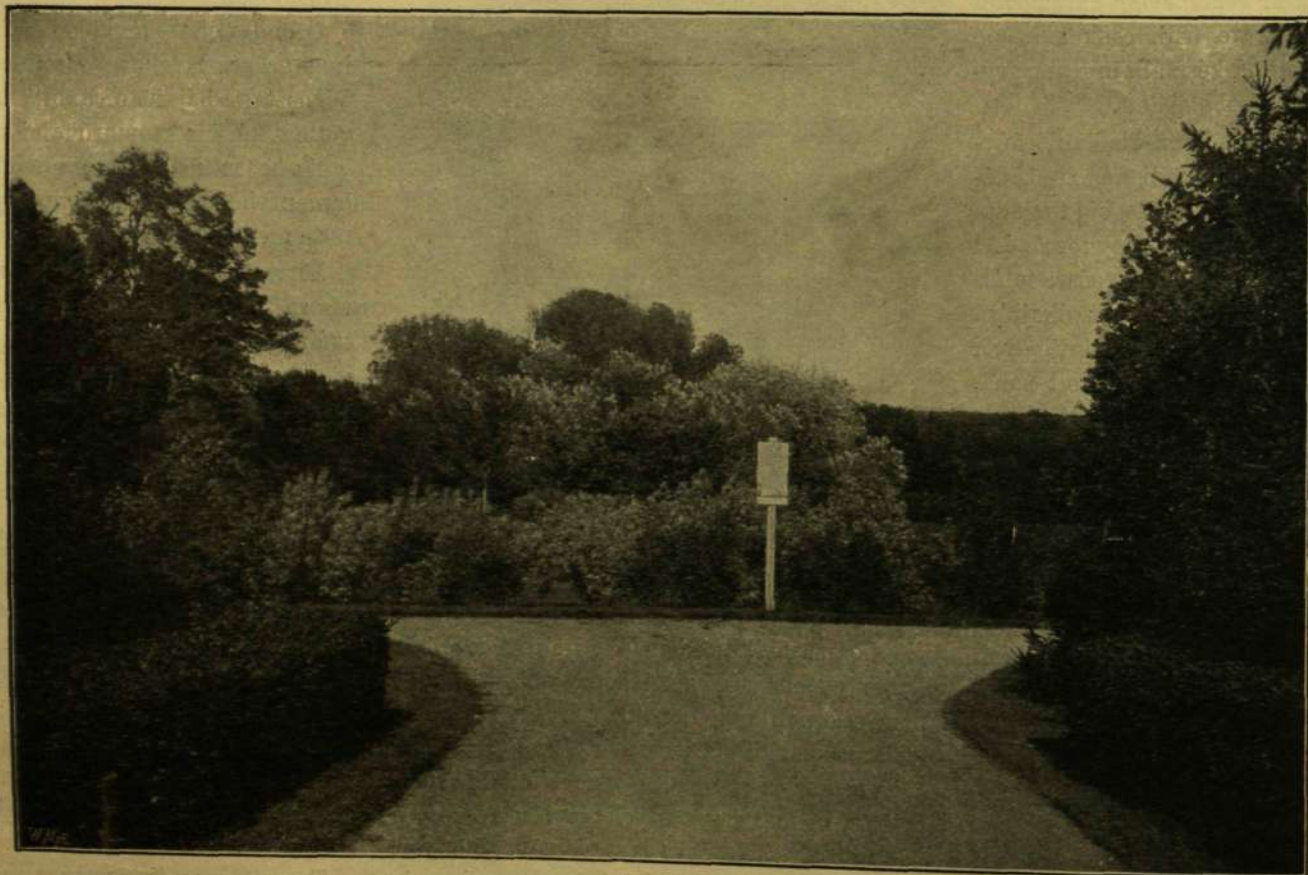
A király, ha magyar fővárosában tartózkodik, azt az időt, melyet az uralkodás terhes gondjai le nem foglalnak, legszívesebben Gödöllőn szokta tölteni. Most is, a nagy gyász napjain Gödöllőre sietett, a hol a felejthetetlenről annyi szép emlék szól a vigaszt kereső fejedelem szomorú lelkéhez. Mert kedvencz tartózkodó helye volt Gödöllő a királynénak is, s különösen Mária Valéria főhercegnőnek, a Budán született magyar királykisasszonynak gyermekkorában, több ízben hosszabb időt töltött itt az egész királyi család. Később, a trónörökös halála után szintén sokszor ellátogatott Erzsébet királyné az ő kedves Gödöllőjére, hogy a hatalmas kert százados fáinak bizalmas társaságában, hű magyar népétől környezve feledni próbálja a rettenetes csapás emlékeit.

A gödöllői kastélyt még gróf Grassalkovics Antal építtette 1744-ben, mikor a budai vár-

palota is épült. Későbbi ura, báró Sina 1864-ben egy belga banknak adta el a gödöllői uradalmat, melyet 1867-ben a magyar kincstár visszavásárolt és a nemzet a kastélyt és a hozzá tartozó uradalmat mint nemzeti ajándékot az ugyanazon évben megkoronázott királynak ajánlotta föl. Ugyanekkor a már avultas palotát a kincstár kijavíttatta, s még ennek az évek folyamán, a királyi család kívánsága szerint be is bútorozta. Nem a fényűzés volt itt az irányadó, hanem a célszerűség és a kényelem. S a kastély ezen berendezésén mind máig csak lényegtelen változások történtek.

Erzsébet királyné lakosztálya a homlokzat jobboldalát foglalta el. Ezekben a nemes ízléssel berendezett szobákban régebben a felséges asszony kedvencz virágjának, az ibolyának a színe volt az uralkodó, később azonban ezt a lakosztályt is, mint a királyét, vörös színű bútorzattal szerelték föl.

A nagy elfogadó-teremből nyílik a kis szalon,

A GÖDÖLLŐI KASTÉLY ALSÓ KERTJE.

A KIRÁLYNÉ HÁLÓSZOBÁJA A GÖDÖLLŐI KASTÉLYBAN.

mely egyike a kastély legszebb szobáinak. A falakat gobelinekkel díszített kárpit fedi rokokó, vörös selyemmel bevont és dúsan aranyozott bútorokkal. Az ablakok közt pompás tükör van a falba illesztve, az ablakok mellett a falaknál egy-egy virágasztal, s ezek fölött két-két olajfestmény. A szalonnak a nagyteremmel közös fala mellett egy kerekasztal és néhány székből álló bútorzat áll. A kerekasztal fölött egy nagyobb olajfestmény ragadja meg figyelmünket; Hubernek 1869-ből való műve ez, mely a még gyermek Rudolf trónörökösét ábrázolja sötétpej paripán. A kis trónörökös öltözetében kerek, puha kalap, kurt kabátka, bő lovaglónadrág és magasszárú lovaglósizma, szeméből az a boldog büszkeség sugárzik, melyet minden gyermek érez, ha físzankoló paripán ülhet. A szalon hátsó falán még néhány értékes kép van, belső balsarkában pedig a bútorzat mögött, egy bronzöntvény rókaesaládát ábrázol, a mint a rókaifak egy nyúlra és foglyon lakmároznak.

A kis szalon mellett volt királynénak írószobája, melynek bútorzata csupán egy kis díófa íróasztal, a két ablak között elhelyezett pamlag és székek s egy könyvszekrény. A bútorzat mögött tükör fűdi a falat. A könyvszekrény tetején egy kisebb bronzszobor van: egy lovas két kopóval, s e fölött a falon a zandwoorthi kastély képe. A baloldali ablak egyik alsó üvegtábláján Valéria főhercegnő és Auersperg hercegnő arcképei láthatók ezzel a felirattal: „Október — 1884”. A villamos fényvel világított írószoba kárpittal két részre van osztva. Az elfüggönyözött rész fürdőszobának volt berendezve.

Az írószobából az egyszerűen bútorozott s nagyrészt családi képekkel díszített öltöző (toilette)-szoba van, e mellett pedig a hálószoba, melyet azzal a berendezéssel őriztek meg, a mint még Grassalkovics Mária Teréziának berendezteté s mely most is egyik legdiszesebb terme a gödöllői királyi kastélynak. Oldalfalai vörös márványból vannak, igen gazdag aranyozással; mennyezete igazi mestermű. Az ablakkal szemközt levő falnál középen van boldogult királynénak egyszerű széles vaságya, hosszával a terem belseje felé állítva s fölötté aranyozott magyar korona díszíti a fényes márványfalat. Két kiálló fal mintegy elkülöníti egyik részét a teremnek, s itt van az ajtóval szemközt falon az a nevezetes emlékü nagy olajfestmény, mely Mária Terézia méltóságos alakját ábrázolja, a mint jobb kezével egyszerre három koronát érint. Ezt a remek festményt egy kis üvegajtón behatoló fény világítja meg. Ez az ajtó a hálószobát egy előcsarnokkal köti össze, honnan csigalépcső vezet a földszinten levő két társalgóba, melyeknek kényelmes, ibolyaszínű s

A KIRÁLYNÉ SZALONJA A GÖDÖLLŐI KASTÉLYBAN.

Cserna Károly rajza.

GÖDÖLLŐ VIDÉKÉRŐL. — A BABATI NAGY TÖLGY.

élővirágokkal díszített kerek pamlagai a legvonzóbb otthoniasságot kölcsönzik.

A hálószoza mellett levő előcsarnokból az olvasó-szobába is ajtó nyílik. Ezt a szobát csak átjáróul használta királynénk a verandára, melyet néhány évvel ezelőtt készítették a Felséges Asszony óhajására, hogy kedvezőtlen időben ott élvezhesse a friss levegőt. A veranda alsó része a társalgó-szobák egyikébe nyílik s egy fedett folyosó a lovardával köti össze. A lovarda manége-ának korlátját az átalakítás alkalmával piros bársonnyal borították. Mennyezetről csillár függ alá, falain négy óriási tükör. A bejáratnál szemközt emelvényen 12 aranyozott támlájú piros bársonyszőnye van, melyek fölött egy nagy olajfestmény delelő ménest ábrázol.

Királynénk lakosztályából az olvasó-szobán át egy nagy folyosóra jutunk, mely az udvar-hölgyek lakosztályaihoz vezet. Ezek régebben Rudolf trónörökös, Gizella és Mária Valéria főhercegnők lakosztályai voltak.

A kastély homlokzatának mind a jobb, mind a baloldalán egy-egy kisebb díszkert van.

A kastély kapujával szemben, kövel kerített félkörben márvánnyal kövezett terasz van, melyről azelőtt, míg a fák úgy be nem nőttek, pompás kilátás nyílt a kastély alatt elvezető útra s az egész alsó parkra. S ez csakugyan festői kép lehetett, midőn még megvolt mindkét hatyús tó, — egyik szemben a kastéllyal, a másik jobbra tőle. Amazt már régen, még a 70-es években betöltötték, míg az utóbbit csak pár évvel ezelőtt. A két tó elenyésztevel sokat veszített a kert.

Az alsó park a vasúthoz vezető gyalog- és kocsit mentén kőfalba rakott farácsal, ellenben hátul a rendes kocsit mellett csak lézkerítéssel van körülvéve. Az alsó parkba mindig szabadon járhat be a közönség, mely főként a vasúthoz vezető utat használja. A felső park látogatása némileg korlátozva volt, a mennyiben nyáron át csak reggel 7 órától déli 12 óráig, délután pedig egy órától este hatig volt nyitva. Az udvar otléte alatt pedig teljesen el van zárva az idegenek elől.

Királynénk Gödöllőn korán kelt s már hét órákor sétára indult, a honnan visszatérve, egyszerű reggelijét költé el. Különben a Felséges asszony semmit sem tett előre meghatározott időközökben. Épp így az evésnél sem kötötte magát semmiféle időponthoz; akkor evett, mi-

kor megéhezett. Rendszeren egy pohár tejet ivott s hozzá néhány falat barna rozkenyeret evett. Kedvelt szokása volt, hogy a majorságban ő

maga választotta ki azt a tehenet, melynek tejéből inni akart.

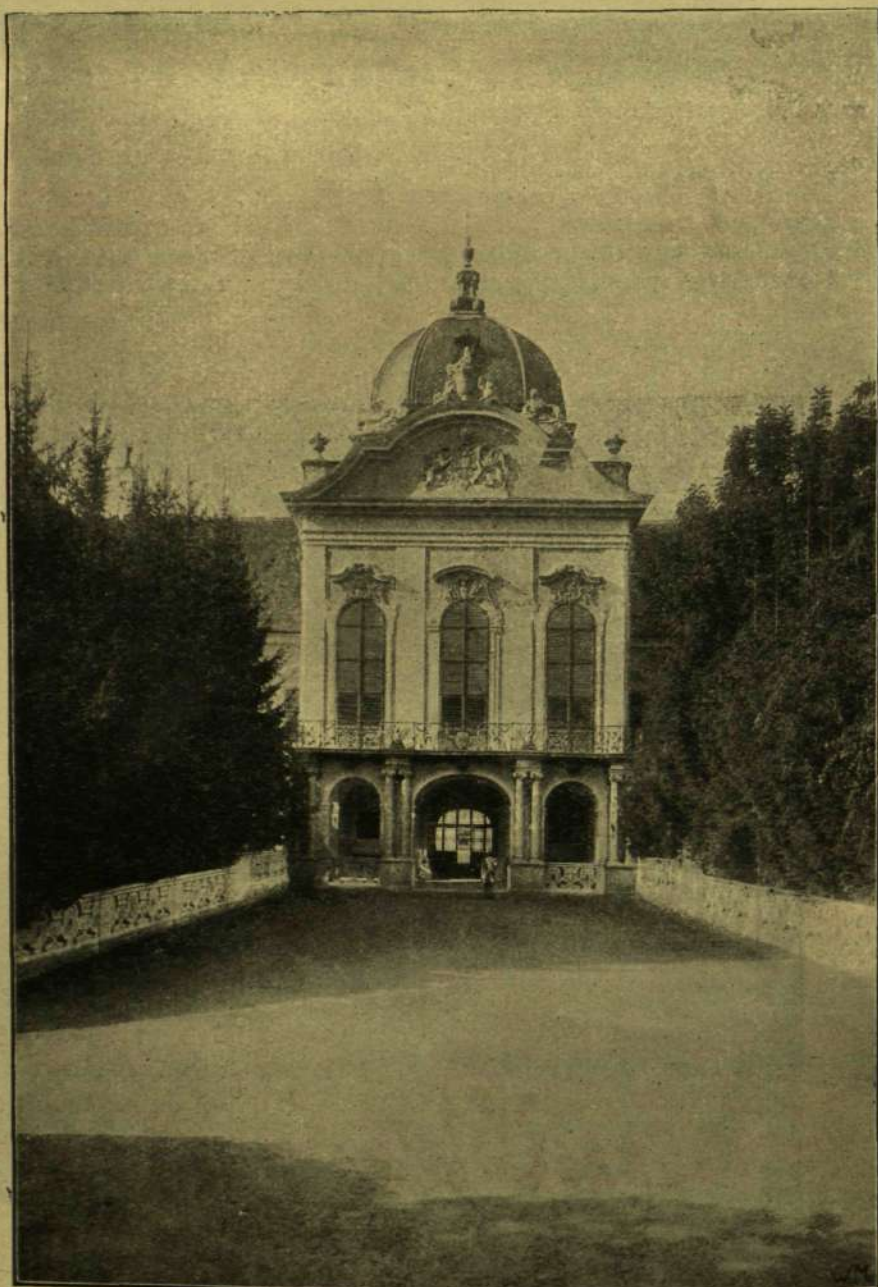
A délelőtti rendesen lakosztályában tölté el szellemi szórakozással. Sokat olvasott; élénk figyelemmel kísérte az irodalom egyes mozzanatait. Különös kedvence volt a német költők közül Heine; a magyar írók közül Jókait szerette. A királyi család tagjai sok szép, hangulatos versét ismerik a Felséges Asszonynak. E mély érzéssel írt költemények közül egy-kettő a lapokban is megjelent.

Délutánként rendszeren négy óra felé tette meg a királyné második nagy sétáját, rendszeren a görög nyelvmester, vagy valamelyik udvar-hölgye kíséretében, de nem egyszer egyedül is.

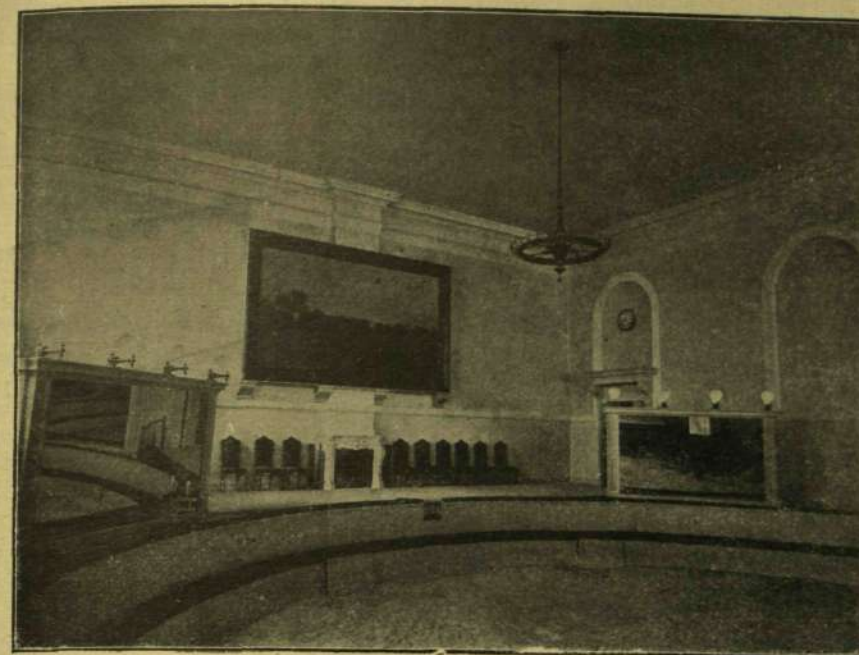
Gödöllő fénykora azonban arra az időre esik, mikor a királyné még szenvedélyvel űzte a lovaglást és a parforce-vadászatot. Pompásan űlte meg a telivér paripákat, s a fölhaszolt róka után rendszeren ő volt az első az üldözők sorában. Az ilyen vadászatokon ott volt a magyar arisztokrácia színe-java, Andrássy Gyula, Aladár és Manó grófok, Wenckheim Béla báró, Eszterházy Miklós gróf a falkanagy, Simonyi Lajos br., Tisza Lajos, Károlyi István gróf, Dessewffy, Csekolics, Sztáray grófok, Lobkovitz herceg, Batthyányi Elemér, Zichy-Ferraris Viktor gróf, az olasz, német és francia főkonzulok, Festetics Taszilo, Pejácsevich gróf, Edelsheim, Waldersee bárónők, Blumer k. a., az orosz főkonzul bájos leánya, gróf Almásy Kálmánné, Andrássy Etelka grófnő, stb. A díszes és nagy társaság gyakran egész a Dunáig űzte gyors száguldásban a fölvert vadat.

A gödöllői vadászterület egyike a legszebb és legnagyobb vadászterületeknek egész Magyarországon. Hozzá tartoznak a gödöllői erdőkön kívül a babati, egerszegi, haraszi, besnyői erdők és a Juharos.

Rudolf trónörökösön és más főhercegeken kívül több fejedelmi vendég is megfordult Gödöllőn, így Lipót bajor herceg, Ferdinánd to-

A GÖDÖLLŐI KASTÉLY BEJÁRATA.

A LOVARDA A GÖDÖLLŐI KASTÉLYBAN.

kánai nagyherceg, Koburg herceg, Sándor szerb király.

A 70-es és 80-as években a királyi család nagyon sokszor, s huzamosabb ideig tartózkodott Gödöllőn. Mária Valéria főhercegnő ekkor élte gyermekéveit, Gizella főhercegnő boldog menyasszony volt, s a nemzet szeméfenye, Rudolf trónörökös szintén igen gyakran volt itt, felséges szülői körében.

Bizalmas, kedves családi életet élt itt a királyi pár gyermekeivel. A gödöllőiek egész mondkort alkottak ezeknek a napoknak szép emlékeiből. Vadászat és séta volt a főszórakozás; de nem egyszer igen fontos államügyeket is itt intézett el az uralkodó.

Most üresen áll a pompás kastély termeinek egy része, a királyné lakosztálya. Nem jelenik meg többé a jóságos fejedelmi asszony, a park árnyas útjain nem keres többé enyhülést.

Az egész nemzet szívében ott él még a pótolhatatlan veszteség fölött mélyen érzett fájdalom, s a gödöllői fák szomorúan hullatják hervadt leveleiket a szintén fonnyadó pázsitra, a melyen az őszi köd harmata mintha rezgő könnycsepp volna . . .

E. Z.

GÖDÖLLŐN.

— 1895. —

Őszi napnak méla verőfénye
Ráesik a sáppadó levélre.
Mintha bánat volna írva rája,
S attól volna olyan beteg, sárga.
Mintha minden levél panaszt tenne
Elmúlt nyárra, futó kikeletre!

Ritkul a lomb, útját már nem állja
Napsugárnak, alig is van árnya,
S az is olyan szomorú, oly bágyadt,
Fakóbbakká teszi csak a fákat.
Harmat helyett fakadó levélen
Haraszt zördül minden nyomon, lépten.

Mint egy templom díszeitől fosztva,
Mint egy kastély földig kirabolva,
Olyan lettél, erdő! olyan árva;
Bús lesz az is, a ki utad járja.
Lelkére száll csöndes-édes bánat,
S megsiratja lombjavesztett fát!

. . . Hanem ha jó egy királyi asszony,
Miattad az könyvet ne hullasson,
Nagy bánatát altassad el szépen,
Járjon benned mindig verőfényben!
Ne zörrenjen összezsúrt bokrod,
Halk-zizegőn süttogjon a lombod!

Oh! mert a ki vigaszt keres nálad,
Olyan sokszor látogatta bánat!
Nagy szívében annyi nehéz emlék,
Fájdalmuktól annyi szív betelnek!
Fehér lelkén ott a bűnnek árnya,
Hó-galambon sötét holló szárnya!

Füdet, fátat meg se tanítsd másra,
Egyre csupán: — a vigasztalásra!

Altató dalt készíts bánatának,
Szellőid, ha körülötte járnak,
Tanítsák meg lelkét feledésre,
Új életre kelő reménységre!
— Halld kérésünk', halld meg parancsunkat:
Vigasztald meg mi Nagyasszonyunkat!

Erdélyi Zoltán.

VASUT A MAGAS-KAUKÁZUSBAN.

Az orosz Vladikavkas-vasúttársaságnál igen érdekes tervet dolgoznak mostanában. Olyan csatlakozó vasút kiépítéséről van ugyanis szó, mely a Kaukázus főhegylánczán áthatolva, az attól északra fekvő síkságot a Fekete tengerrel összeköttetésbe hozza. Ennek a vonalnak 280 kilométer lenne a hossza s az Elborust, a Kaukázus eme legmagasabb csúcsát 8 km. hosszú alagúttal törné keresztül. A kiinduló állomás a Kaukázuson innen a Kuban folyó mellett fekvő Nevinnomysskaja lenne, honnan a vonal a Kuba folyó partjai mellett haladna felfelé Bjelomeishatskaja és Batalpasinsk városok mellett, majd a Kubant elhagyva, annak Teberda nevű kicsi mellékfolyójával szemközt vezetne fölfelé mindaddig, míg a főhegység meredek lejtőéhez nem ér. Az alagút, mely itt a hegységet átfúrná, a tenger felszíne fölött 5200 lábnyi magasságban feküdne s a régi Zebeldinskoje vár mellett a Tsalta folyó völgyébe vezetne. Itt a vonal két ágra szakadna, egyike Suchumkale kikötőhöz vezetne, másika pedig Novotsenaki állomás mellett a transzkaukázusi vonalba szakadna. Az építési viszonyok a Kaukázusban a lehető legelőnyösebbek, miután az építéshez szükséges fa és kőanyag mindenütt a helyszínen is megszerezhető, a homok pedig a téli alacsony vízállás mellett a folyók és patakok medréből nyerhető. Meszt a vonal mentén szintén találni s a fán kívül tüzelőanyagnak a Kuban völgyében előforduló nagymennyiségű kőszén is használható. A főlagút tisztán jegezes kőzeten vezet keresztül. Az építés nehézségei

A VALÉRIA-ÚT HARASZTON GÖDÖLLŐ MELLETT.

A GÖDÖLLŐI KASTÉLY FELSŐ KERTJE.

AZ EGERSZEGI ERDÉSZLAK.

azonban majd csak behatóbb tanulmányok megejtése után lesznek megállapíthatók, melyek a jövő tavasszal veszik kezdetüket.

Az egész vidék, melyet a vasút keresztül szel, a felső erdőréteg határára fekszik; a Kaukázus déli lejtőin gyönyörű lombdók terülnek el, melyekben tölgy, platán, vörös- és fehér bükk, nyír, gesztenye, dió és hárs váltakozik s csak itt-ott nyújtja egy-egy fenyő büszke sudarát az égnek, míg viszont az éjszaki lejtőkön kizárólag a tűlevelű fákból álló erdők az uralkodók. A vidék a Fekete-tenger mellett 40 kilométer hosszúságban elterülő lázas vidéket kivéve, nagyon egészséges, kivált a hegység éjszaki része. Nagyon valószínű, hogy e helyen mellbetegségek számára szolgáló üdülő- és fürdőhelyek létesülnek majd, annál inkább, mert a benszülöttek által készített kefir és kumiszerre szintén alkalmat nyújt. Gyógyforrás szintén nagyon sok van.

Míg a vasút által megnyitandó vidéknek éjszaki része pusztaság természetével és jellemeivel bír, addig a hegység lejtőin az erdős részletekkel váltakozva, kiterjedt tisztások gyönyörködtek a szemet, melyeken az állattenyésztés sikerrel folytatható. Suchum, a vasút végpontja mellett a növényzet buja délszaki virányra emlékeztet, s a kerti művelés már nagyban virágzik. Ha ez a vidék a tervezett vasút által új nemzetgazdasági helyzetbe jut, más növények, kender, len, gyógyfűvek, do-

VADÁSZLAK AZ ITHAROSBAN.

AZ ITHAROSI FÁCSÁNOSBÓL.
GÖDÖLLŐ VIDÉKÉRŐL. — Csorna Károly rajza.

hány, tea, gyümölcs, illatszereknek feldolgozható növények is tenyészthetők s a diszcserejékből is szép jövedelem várható, nem is említve azt, hogy az olesó csatornázás és alagsóvezetés mellett a Kaukázustól éjszakra elterülő Kubán völgyében a gabnaneműek is szépen diszlenek. A főkérdés azonban, mely még megoldásra vár, e vidék benépesítése, mit azonban viszont attól várnak, hogy ama bucsújárók közül, kik a Suchum melletti Új-Áthos kolostorát felkeresik nagyon sok ott fog majd maradni s letelepedni a gazdag földön. Suchum kikötője a hajózásnak biztos révpartot nyújt. Suchumkale helysége az 1877-iki háború alkalmával leromboltatott ugyan, de lassan ismét felépül. Eddig ugyan sem a város, sem a kikötő nem volt valami nevezetes, de a vasút kiépítése után ez az állapot okvetlenül megváltozik. A mai város a régi Dioscuria, a későbbi Sebastopol helyén, jobban mondva romjain épült, melyeket részben ellepített ugyan a tenger vize, de mégis kitisztítható, a mi annnyival inkább is szükséges, mert most a régi falak a hajózásnak akadályára vannak.

Igy emelkednek ki romaikból az ó-kor egyes kiváló helyei az új-kornak munkája által.

V. K.

EGYVELEG

* A legrégibb sztrájk, melyről biztos tudomásunk van, Kr. e. 1450-ben folyt le Egyiptomban. A farao Thébában új templomot építtetett, mely alkalommal a munkásoknak csekély bérén kívül minden hó elején elegendő élelmi szert adtak. Egy alkalommal az élelmi szer már a hónap elején elfogyott s ekkor a munkások az építési vállalkozó lakása elé gyűltek s ott zúgolódtak. A farao ez alkalommal megnyugtatóan külön élelmi szert osztott szét közöttük. Midőn a következő hónapban ismét elfogyott az élelem, a munkások követelték a pótlékot s a hivatalnokokat sikkasztással vádolták. A lázongás fenyegetővé lett s ezért a munkavezetők a város parancsnokához fordultak segítségért. De ez sem elégíthette ki a munkásokat s végül kénytelen volt a város magtárából osztani ki gabonát, mire a sztrájk véget ért.

* A Sinai-hegyre vasutat szándékoznak építeni. A végállomás azon a helyen lesz, a hol a hagyomány szerint Mózes Jehova parancsait fogadta s a hol Helena császárnő, Nagy Konstantin anyja, keresztet állított fel. Egyik megállóhely mellett van az a barlang, a hol állítólag Illés próféta élt, midőn a Bál papjai elől menekült.

* Kalap-ellenőri állást szervezett Connecticut államban a bridgeporti polgármester. Az állásra ki-nevezett Watson asszony kötelessége minden este sorba járni a színházakat s felszólítani azokat a hölgyeket, kik óriási kalapokat hordanak, hogy azt tegyék le. Ha a hölgyek nem engedelmeskednek, Watson asszony közli nevüket a színházgazdátokkal s meghagyja nekik, hogy többé ne adjanak színházi jegyet számukra.

AZ AKHILLEION-KASTÉLYBÓL. — ERKÉLY AZ EMELETEN.

A KIRÁLY ÁLMA.

Gödöllő kertjében sir az őszi szellő,
Hervadó avarra árnyat vet a felhő,
Magyarok királya málázva bolyong ott
S könyfátyolos szemmel csak nézi, csak nézi
A borongó felhőt,
A lehulló lombot...

Ringatja a lelkét édes-bús igézet,
Sugaras napokba a hogy vissza téved
És megpihen ott egy bájos virágszálon
Reszkető gyönyörrel, siró búbanattal:
— Mért hogy már csak elszállt
S visszalengő — álom?

Zsong-zsibong körül az élet morajja,
Most azt ő nem érti, most azt ő nem hallja.
... Mintha angyaloknak zengne im a lépte,
Mintha fény áradna... s a glóriás asszony
Égi jelenésként
Mintha elé lépne...

Már vége a gyásznak, égi derű rajta,
Édesen, szeliden mosolyog az ajka,
Lágyan zeng szava az imádságos csöndbe...
Hallgatja a király néma áhitattal
S megdobban a szíve,
Kiesillan a könyje...

Parancsot ad sebtén, siet Budavárba,
Tanácsos urait maga elé várja —
Kiesendül az ajkán, a mit lelke érez:
S küldi üzenetét bánosat szívének
Meleg szerelmével
Magyar nemzetéhez.

Magyar nemzet szíve visszadobban rája:
— Ott álljon az emlék — igen — Budavárba,
Ott a sötét helyen... liliumfehérben,
Ott álljon, ott álljon sugaras fenségben,
Béke olajgát
Tartsa a kezében.

S mind, a mi ott borong a szomorú téren:
Könybe fúladt harag, szívbe törött szegény
Rózsaszín emlékek, imádsággá váljon,
S ő angyal-lelkére s a Te ősz fejedre
Jó öreg királyunk
Áldásképen szálljon!

Lampérth Géza.

RÉSZLETEK AZ AKHILLEION-KASTÉLYBÓL.

Október 9-iki számunkban bemutattuk boldogult királynéknak kedvenc kastélyának, az Akhilleionnak pár jól sikerült képét. Lapunk egyik barátja, a ki mint tengerésztiszt abban a szerencsében részesült, hogy Ő Felségét több ízben vendégül láthatta a «Miramare» yachton, volt szíves albumából három szép képet lapunknak átengedni, a melyek részletesebb betekintést nyújtanak abba a nemes izléssel és a művészet rajongó szeretetével létesített kis paradicsomba, a mely minden magyar ember szívében oly fájó érdeklődést ébresztett. Hiszen az Ő kedves helye volt az, a mi Nagyasszonyunké.

Korfu az «Esplanade» kivételével, a hol néhány szép palota emelkedik, meglehetősen piszkos város, szűk utcákkal, telve azzal az utazók által annyit emlegetett keleti büzzel, zajjal és mocokkal, a melyek bizony egy cseppet sem gyakorolnak vonzó hatást a szemlélőre. Ezeket a benyomásokat csak a tenger látása képes eny-

híteni, az örökség, végtelen tengeré, a melyet annyira szeretett a mi királynénk s az ő két kedvenc költője, Heine és Lord Byron. Korfától a tengerparton haladva gyalog két óra járásra esik a kis Gasturi falu, a melyben semmi megemlíteni való nevezetesség nincs. Hanem a falu fölött emelkedik a Gasturi hegy sűrű olajfaligeteivel; ennek a hegynek éjszakkéleti lejtőjén épült az Akhilleion. Nem a tetején, mint a hogy mindenütt tévesen említették és épen ez okozott királynénk magányba vágyó lelkének sok kellemetlen percet. Ugyanis az angol turisták, — a kik kíméletességükről nem a legelőnyösebben ismeretesek, — állandó szokásba vették, hogy felmászta a hegy csúcsára és onnan messzelátóikkal nézegettek le a kastélyra. Nehéz lenne eldönteni, honnan szebb ez a pompás műretek, — a hegy csúcsáról, vagy közvetlen közelből nézve-e?

Egyik képünk a kastély körkértyére vezető keleti feljáratot mutatja be, — melynek lépcsői hófehér márványból vannak — megrakva gyönyörű márványszobrokkal, köztük Diána, Vénusz, Merkur és még számos pogány isten kincseit erőszobrai, melyek mind a legjelesebb művészek vésői alól kerültek ki. Az erkély előtti kertben van Lord Byron márványszobra, a hol a költő abban a görög öltözetben van mintázva, a melyet a görög szabadságharcban mint önkéntes viselt.

Második képünk a lépcsőházat ábrázolja. Ez is pompéji stílusban van építve; a parkányokat és fordulókat karyatidek és satyrok tartják. Az egész lépcsőházban oldalt, fent a falak s a mennyezet pompéji faldiszítésekkel vannak gazdagon megrakva. A lépcső legfelső megállapodóján van egy bronz-, márvány- és ezüstből készült, csigákkal kirakott műtárgy, mely maga 40,000 forintba került. Ezt a királyné egy műarverésen vette s egy amerikai műbarát verte fel ily magásra az árat. E felett a fal egész terjedelmében látható egy remek olajfestmény, mely Akhilles diadalát ábrázolja. A kép 8 méter széles és 4 méter magas, Matsch Ferencz bécsi festő műve s a főalakhoz, Akhilleshez a Burgszínház egyik művésze állt modellt.

Harmadik képünk az emeleti erkély, a hol királynénk a legörömelebb tartózkodott. Innen gyönyörű kilátás nyílik a ciprusos parkra és a Gasturi hegy olajligeteire. Ugyancsak innen látható a *Pondikonisi*, vagy Egérsziget, a melyet a pháákok szigetének is neveznek.

Ez a kis sziget a *Kalikiopulo* öböl bejáratánál fekszik és egy megkövült nagy hajóhoz hasonlít; a monda szerint itt kötött ki Odysseus. Egy igen szép régi klastrom van rajta.

Az Akhilles-szobor felől az albán partok felé való kilátásból sokat elvesz egy nagy deszkafal,

AZ AKHILLEION-KASTÉLYBÓL. — A LÉPCSŐHÁZ.

AZ AKHILLEION-KASTÉLYBÓL. — FELJÁRÓ A KASTÉLY ERKÉLYÉRE.

mely felfutó növényekkel van borítva. Ezt a falat azért kellett emeltetni, mert észrevették, hogy a drága márványszobrok esős időben igen sokat szenvedtek a tenger felől jövő sós vízpárák által.

A kastély építésével, a parkirozással s később az állandó felügyelettel egy magasabb rangú tengerész-tisztet bízott meg Ő Felsége. K. F.

II. VILMOS NÉMET CSÁSZÁR ÉS NEJE KELETI UTAZÁSA.

A német császári pár keleti útazásának egyik kiválóan fényes részlete volt a török főváros meglátogatása. A török kormány már hónapok óta a legnagyobb gondnal foglalkozott a fejedelmi vendégek fogadására való előkészületekkel. A szultáni Yildiz-palota mellett egy egészen új kéj-kastélyt emeltek, a Merassim-kioszkot, melyben öt napig szállásolt a német fejedelmi házaspár. Szintén nagy előkészületek történtek a német követség palotájában, valamint a konstantinápolyi egész német gyarmat köreiben.

A megérkezés napjaul október 17-dike volt kitűzve, de egy erős sirokk miatt egy nappal megkéstett a császárvivő „Hohenzollern” hajó, mely elé már a Dardanella-szorozshoz nagy fogadó-küldöttség ment úgy a német követség, mint a török udvar részéről.

Másnap reggeli 8 órakor tűnt föl a császári hajóraj az ünnepi díszit öltött Konstantinápoly előtt. A császár és császárné partra szállása nagy pompával történt. A „Hohenzollern”-t kísérő „Hertha” és „Hela” hajók, úgyszintén a német hadihajók felé egész sora ezezett a török hajóknak és diszbárkáknak. Mikor a császári pár a hajóról a partra vivő diszbárkába átszállott, ágyúlövések dördültek meg, zenekarok a német himnusz játszották s a kőpartokat és az utcákat ellepő óriás közönség megmégülő „hurrah” kiáltásokban tört ki. A partra szállás helyén jobb felől alban zuavok,

bal felől császári jüfendisk (puskások), ezek előtt pedig a német követés és konzulátus tagjai állottak. A kőpartnak szabadon tartott terén a császári pár fogadásával megbízott személyiségek gyűltek össze. A mint a császári pár a parthoz ért, megjelent ugyanott a szultán is, kíséretével és fölötté nagy szíveséggel üdvözölte fejedelmi vendégeit. Vilmos császárral több ízben kezet szorított, a császárné előtt mélyen meghajlott, aztán karját nyújtva neki, a katonaság sorfala közt a közeli palotába vezette vendégeit, kik ott rövid pihenőt tartva, a palota előtt készen álló udvari fogatokra szálltak s a katonaság soraitól szabadon tartott utcákon a néptömegek folytonos üdvözlései mellett szállásukra, a Merassim-kioszkba hajtottak.

A német császári pár mindvégig nagyon jól érezte magát a török fővárosban, melynek úgy keleties sajátságai, mint rendkívül változatos népelemei nagyon megragadták kivált Augusztá császárné figyelmét, kit a szultán abban a ritka kitüntetésben is részesített, hogy a háremébe nemcsak bevezette, hanem ott nagy női vendégséget és hangversenyt is rendeztetett a tiszteletére.

Öt nap múlva eltávozott a császár és császárné Konstantinápolyból, hogy kitűzött célja, Palesztina felé folytassa útját, hová, mint tudjuk, szerencsésen meg is érkeztek és nagy pompával vonultak be Jeruzsálembe, hol a császár ékes alkalmi beszéddel maga avatta föl s adta át rendeltetésének az új német evangélikus templomot.

HORVÁT BOLDIZSÁRRÓL.

Az elhunyt jeles államférfiának életét és pályafutását ismertető közleményünk mellett, melyet a boldogultnak magántitkára, Kármán Elemér írt, följegyzünk még pár olyan adatot, a melyek Horvát Boldizsár hazafias és demokrata gondolkodásmódját igen szépen jellemzik.

Egy báli meghívója az 50-es évekből. Hogy a most elhunyt államférfiú miként érzett a szabadságharoz bukása után beállott abszolút rendszer emberei iránt, érdekesen jellemzi egy akkori báli meghívó, melyet ő szerkesztett. A meghívó így hangzik:

„E táncvigalom azokra nézve, kik álcaikat otthon nem felelik, következőkkel jár:

1-ör, teljes színvonalára emelkednek korunknak, melyben az álarca a bölcsesség jelmeze;

2-szor, — sőt túlemlkednek fölötté annyiból, hogy legalább álcaik alatt (vagy inkább ez alatt is) erényt gyakorolnak, miután a jövedelem szent célra, t. i. a kisdédóda alaptőkéjének növelésére lesz fordítandó;

3-szor, igazat mondhatnak a nélkül, hogy betörnek fejeket;

4-szer, igazat hallhatnak a nélkül, hogy őket pirulni látnák;

5 ször, nem kénytelenek hosszú orral távozni, mivel azt a teremben el is dobhatják».

Ez a meghívó azonban nem mehetett szét, mert a benne rejlő czélzatokat felismerték s elkobozták.

Horvát Boldizsár levele atyjához. Hogy mily tiszteletteljes szeretettel viseltetett Horvát Boldizsár szülei iránt, bizonyítja azon levél is, a melyet miniszterre kinevezetése alkalmával édes atyjához intézett s a mely így hangzik:

Kedves jó édes Atyám! Midőn Ő Felsége kegyelme s a nemzet bizalma által a magyar igazságügy miniszterévé lettem, illő: hogy a legelső lépés is, melyet e szép, de terhes pályámon teszek, az igazságnak legyen szentelve.

Ezen igazságnak hódolok, a midőn ünnepélyesen bevallom, hogy mindazt, a minék segítségével a porból e magas polczra felemelkedtem, u. m. a munka ösztönét, a becsület szigorát, a közügy szeretetét, a jó és nemes iránti lelkesedést s a jogérzetet Isten után édes atyámnak köszönhetem.

On vala az, a ki munkájának veritékével szerző meg azt, a mi kiképeztetésem első alapjait megvete. Önnek ragyogó példája a családi élet szűk körében szintugy, mint a közügyek önzetelen szolgálatában, lebegett folyvást s lebeg most is szemeim előtt: öntől sajátítottam el a lelkiert: rendületlenül megállani a sors hullámcsapásai közt; s kitől tanulhattam volna jobban megismerni a becsület értékét, mint öntől, ki azt a hajótörésből még akkor is megmenté, a midőn egész élte fáradságainak minden egyéb gyümölcseit a hullámok elnyelék.

Fogadja kedves jó atyám mély halálmat gondjait, áldozatait, a melyekkel elhalmoztam. Nehéz feladatnak indult nekí: egy nemzet jogéletét újjáteremteni. Annál nehezebb e feladat, minél inkább érzem és tudom: mily korlátozott azon erő, a melyről Isten rendelkezem adott. Remegő szívvel fogok a nagy munkához; de ha ön áldása kísér, ez bátorságot önt belém.

Ezen atyai áldásért könyörög kedves édes atyámnak

kézcsókoló fia,

Horvát Boldizsár

Véleménye a nemességéről. Egy unokaöccse 1893 nyarán levélbeli kérdést intézve e tárgyban hozzá, ő pár sorban így válaszolt: „Kedves öcsém! Egész életemen át nem kutattam és nem ismertem el más nemességet, mint a szív és lélek nemessége. E szerint tehát egészen magadtól függ, hogy valódi értelemben nemes légy. Nacsa néniével együtt üdvözlő — Budapest, 1897. augusztus 11. — szerető nagybátyád, Horvát.”

Horvát Boldizsár a halottas ágyon. Az elhunyt államférfi családja azzal is áldozni kívánt kegyeletének, hogy a boldogultról fényképi főlvételt készített, mikor halotti ágyán már utolsó útjára felöltöztetve feküdt. Úgy nyugszik ott az elhunyt, mintha csak aludnék. Arcának szelíd, nyugalmas kifejezését nem torzította el a halál; csak a hideg merevség mutatja, hogy az élet elköltözött belőle. A főlvétel az elhunytat Andrassy-úti házában történt, honnan a környékből évek óta óraszerű pontossággal látták a nyájás öreg urat délutáni sétáira kiindulni. Ez utolsó fénykép másolatát mi is bemutatjuk lapunk mai számában.

Horvát Boldizsár temetése október 30-án délután ment végbe az Andrassy-úti gyászházból a legnagyobb részvét mellett. A közönség közt rend-

örök tartották fenn a rendet. A ravatalos teremben a közélet jelesei gyűltek össze, miniszterek, bírák, tudósok, írók, képviselők. Ügyszólván testületileg jelentek meg a kir. táblai és kuriai bírák, valamint a budapesti és vidéki főügyészségek tagjai. Testületileg vonult ki az ügyvédi kamara és egyáltalában teljes számmal volt képviselve a fővárosi jogászvilág. Küldöttséggel vett részt a temetésen Szombat hely város és Vas megye. A koporsó körül foglaltak helyet az elhunyt gyermekei, Horvát Jenő kir. táblai tanácselnök, báró Eötvös Lorándné, Láng Lajosné és Radics Jenőné férjökkel; továbbá a Márkus-család tagjai, köztük Márkus József főpolgármester családjával és Márkus Emilia. A gyászszertartást Samassa József egri érsek végezte. Közben az operai énekkar gyászdalokat énekelt. Beszenítés után Szilágyi Dezső mondott nagyhatalmú beszédet, melyben az elhunyt nagy férfiú életét és pályáját jellemezte. (E remek búcsuztató beszédet egész terjedelmében közöltük melléklapunk a „Politikai Újdonságok” legutóbbi számában.) Négyfogatú díszkocsi vitte ki a koszorúkkal fedett koporsót az Erzsébet-körúton a kerepesi-úti temetőbe, a hol a székesfőváros által följánlott díszsír helyen tették örök nyugalomra a nagy halottat.

A DREYFUS ÜGYE.

Az egész világ hírlapjait már évek óta foglalkoztató ügynek újabb fontos mozzanata, hogy a katonai bíróság által itéletileg befejezett pórt most felülvizsgálat (revizió) alá vetik. Már meg is alakult a semmitől sem bünygi tanácsa, mely az ügygel foglalkozni fog. A tanács elnöke Loew, tagjai: Sallantin, Dupré Pál, Accarias, Dumas, Roulier, Bouloche András és Athalin bírák, az előadó pedig Bard bíró, kikhez még Manau főügyész járul. Ezek közül az elnököt, az előadót és a főügyészt képeken is bemutatjuk, a két előbbi abban a hivatalos öltözetben, melyet a francia bírák tárgyalások alkalmával öltönek magukra.

A pórt felülvizsgálatának elrendelése, mint természetes, újra igen fölcigázta főleg Franciaországban a száműzött kapitány és fogsága helye, az Ördög-sziget iránti érdeklődést. Egyes francia lapok külön tudósítokat küldöznek a délamerikai-Cayennebe, Franciaországnak e rossz hírű fegyenczgyarmatába, hogy eredeti értesüléseket kapjanak az oda közel eső Ördög-szigetről és ez idő szerinti sokat emlegetett lakójáról. E tudósításokból mi is közöljük a következőket.

Az Ördög-sziget egy kisebb szigetesopornak a tagja, mely az egyenlítőtől éjszakra mintegy 5 foknyira fekszik s a Royal, a Szent-József és az Ördög-szigetből áll. Ezek közül legkisebb a sziklás Ördög-sziget, melynek déli, a Royal-szigetről is könnyen látható végén van az a pár épületből álló kis telep, a hol Dreyfust szigorú őrizet alatt tartják. Az épületesoportól némi távolban vagy 20 kókuszpálma tenyészik; közelebb azonban még bokor sem él meg a köves földön. A házcsoport a tengerparttól csak távolban egy halom tetején áll. Itt Dreyfus abban a kis házikóban lakik, a melynek csekély telkét 2 1/2—3 méter magasságú palánk keríti.

A házikó csak 4 négyszögletes nagyságú, fehérre mázolt pléhtetővel; a hozzá tartozó bekerített telek 12 méter hosszú és 6 méter széles, a honnan a magas kerítés miatt csak az eget láthatni. A házikóhoz egy rácsból csinált rekesz van ragasztva, a honnan egy ör folyvást szemmel kíséri Dreyfuskat minden lépését, de a nélkül, hogy vele csak egy szót is váltana valaha. A házikónak kívülről nyíló ajtaján két erős zár van, melyek egyikének kulcsát az ő, a másikat pedig a felügyelő tartja magánál, úgy, hogy egyik a másik nélkül ki nem nyithatja az ajtót. A házikóban egy vaságy, egy asztal, egy mosdószekevény, egy szék és egy könyvtartó állvány az egész bútort. A konyha helyét egy kis főzőkészülék pótolja, melyen Dreyfus szesz-lángon maga készíti leginkább konzervekből álló edeleit.

A fogoly rendszeren reggeli 5 órakor kel fel. Egyszerű reggelijét elkészítve, kimegy a szabadba s ott dohányozva, kis kertjében dolgozgat. Tíz órakor szobájába kell vonulnia s ott maradnia 11 óráig, mikor újra kimehet és kint maradhat délutáni 5 óráig. Különben a nap nagy részét

Klász György fényképe után.

HORVÁT BOLDIZSÁR A HALOTTAS ÁGYON.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Mai számunk egyik cikke Gödöllővel, a királyi családdal, s különösen a megdicsőült Erzsébet királynénak éveken át kedves tartózkodó helyével foglalkozik. Úgy a kastélyt, mint a parkot képeken is bemutatjuk olvasóinknak. A cikket Erdélyi Zoltán munkatársunk írta Ripka Ferencnek 1896-ban megjelent „Gödöllő, a királyi család otthona” című díszmunkája felhasználásával; ugyane műből közöljük a szerző szíves engedelmével a képek legnagyobb részét is. A juhosi és babati erdőből közölt részeket, valamint az egerszegi major képe a „Vasárnapi Ujság” megbízott művész-munkatársától, Cserna Károlytól való eredeti főlvételek. Ripka Ferencnek Gödöllőről szóló műve a monografiák alaposságával és terjedelmében készült díszmű, melyet a költői nyelvezet, a beleszórt kedves epizódok s a pompás illusztrációk különösen becses és érdekes munkává tesznek. A ki bepillantást óhajt vetni a királyi család magánéletébe, az a legnagyobb élvezettel olvashatja végig ezt a művet, mely Ő Felsége ötven éves császári jubileumának alkalmából német nyelvre lefordítva is megjelent, s egyik legszebb és legkeresettebb terméke volt az idei bécsi könyvpiaconak.

A Dreyfus házikója mellett az örök háza áll, mely vagy 8 méter hosszú s mindenik oldalán 2 vagy 3 ablak és egy ajtó van. Az örök hatan vannak. E ház végén egy 8 méternyi magas torony emelkedik, a honnan egy ör folyvást figyelemmel kíséri a tengert, hogy nem közeledik-e rajta a sziget felé valami gyanús hajó. Ha ilyet látna, azonnal elűti a torony egyik ablakán kiszögeezett Hotchkiss-féle revolver-ágyút, mely jelre a szomszéd Royal-sziget őrsége azonnal készenlébe lép. Ez az ágyú már többször eldördült, de mindig ok nélkül, mert eddig semmi komoly kísérlet nem történt a fogoly erőszakos megszabadítására.

VAJDA JÁNOS SÍREMLÉKE.

Donáth Gyulának az a szép szoborterve, melynek képmását lapunk múlt heti száma közölte, ismét ráterelte a közfigyelmet Vajda János elhunyt költőnknek még mindig jeltelenül álló sírjára. Alig látott napvilágot e közleményünk, mindjárt akadtak lelkes irodalombarátok, kik az eddigi lassú menetű adakozásnak még elégtelen eredményét gyarapítani siettek. Első volt az újabb adakozók közt Hegedűs Sándor orsz. képviselő, a ki 15 frtot a következő sorok kíséretében küldött be lapunk szerkesztőjéhez:

„Kedves barátom! Donáthnak a Vajda sírjára szánt s lapodban közölt szoborterve úgy megalott, hogy nyomban ide zárok 15 frtot, hadd járuljak ezzel én is az emlékmű megvalósításához. Igaz barátod, Hegedűs Sándor. Budapest, 1898. okt. 30.”

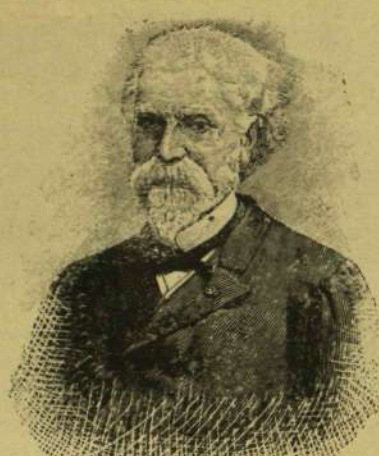
Ezenkívül adakoztak még Hegedűs István egyetemi tanár 8 frtot, és a szobormű tervezője, Donáth Gyula 5 frtot. Reméljük, hogy az elhunyt költő többi tisztelői sem késnek adományaikkal az emlékmű felállítatásához hozzájárulni. Egyben megemlítjük, hogy a síremlék létesítésére alakult bizottság a legközelebbi napokban ülést fog tartani, hogy az emlék mielőbbi felállítatásának részleteiről tanácskozzék.

„Te voltál a kedves Virága anyának, Virágfakadással Dísz a szobánknak. Gondos keze ápolott, S zóval fájl, ha látta, Hogy hervadozol el Orgona virága.”

Ha az orgonavirág szobájuk díszé volt, le volt szakítva; a leszakított virágot azonban nem igen lehet ápolni s hervadásán a szívek sem szoktak fájni. A költő a szép szavak helyett keresse az igazságot érzésben, gondolatban. Várnai Emil Heine több dalát is megpróbálta lefordítani, de nem sok szerencsével. Dícséretet érdemel azonban, hogy előszeretettel használja a dalformákat, s magyaros, természetes hangra törekszik. Már ez is mutatja, hogy nem tartozik az affektált, blazirt századvégi költői iskolához, de különben is verseiben határozottan a szép és nemes kultuszának áldoz, s mint-hogy, úgy látszik, érzékeny, fogékony költői lélek, költői pályája még emelkedhetik. Mutatványnál álljon itt a következő költemény:

Bard, a semmitőszék előadója.

Manau főügyész.

Loew, a semmitőszék elnöke.

A DREYFUS-PÖR TÁRGYALÁSÁNAK VEZETŐI A SEMMITŐSZÉK ELŐTT.

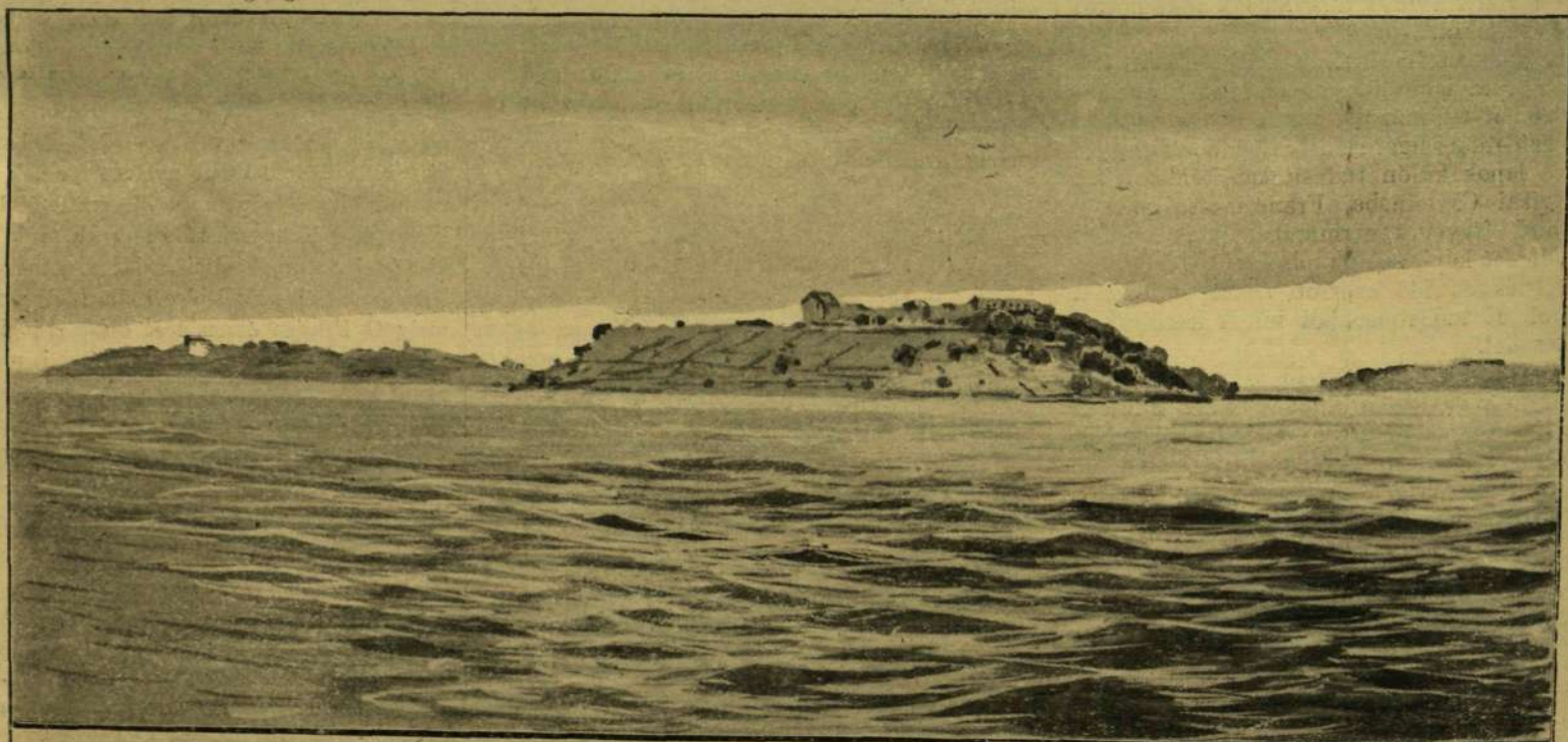
Galambok.

Galambok a paloták közt
Vajjon mit kerestek?
Népes utcák nagy lármája
Nem kedves tinektek.
Nem lengeti szárnyatok itt
Tavaszi lány fuvalma,
Nem ragyog a napsugár sem
Játszadovra rajta.

Idegnek vagytok itten
Nagyváros zajában,
Vendégek a palotáknak
Fényes ablakában.
Hogyha morzsát, hulladékok
Hintenek is nektek:
Jól laktok, de alamizsna
Mégis, a mit esztek.

Jó galambok, menjetek csak
Haza a puszta tára,

Az Ördög-sziget.

DREYFUS HÁZA AZ ÖRDÖG-SZIGETEN.

Súgva-búgva szálljatok le
A csendes kis házra.
Otthon aztán repülhettek
Mezőről-mezőre,
Üdvözöl majd a napsugár
S tavasznak szellője.

Nemzeti Színház. Október 28-ikán két színmű első előadása volt: *Don Pietro Caruso*, színmű egy felvonásban; írta Bracco Róbert, olaszból fordította Radó Antal. — *Bűnhődés*, színmű 3 felvonásban, írta Dumas Sándor, fordította Festetics Andor. Az előbbi Zaccari vendégszereplésekor játszották a Vígsházban; az utóbbi Dumasnak régibb műve. Mind a két színmű iránt a játékosok lehetnek leg-haladatosabbak, mert jó szerepeket szolgáltatt.

«*Don Pietro Caruso*» egy éven korhely története, nem annyira darab, mint egyetlen szerep, melyet *Gabányi Árpád* nagy szeretettel és gondos kidolgo-

zással játszott. *Don Pietronak* már csak egy érzése maradt meg, leánya iránti szeretete. A míg egy gróf érdekében korteskedik a választáson, a gróf elcsábítja leányát, az apának pedig azt mondja, hogy ilyen apa leányát nem veheti el feleségül. Erre a vén korhely, kinek bűnei leányát sújtják, pisztolyt vesz magához és eltávozik hazulról. Ezzel végződik a darab *Gabányi* ábrázolása mellett *Török Irma* k. a. játékát kell említenünk.

A *«Bűnhődés»*, Dumas régi darabja hatásosabb s ebben *Márkus Emilia* művészete diadalmaskodott. Mióta Dumas megírta ezt a színművét, sok hasonló tárgyat kopírtott a modern drámairodalom. Házasságtörésért éri bűnhődés Dumant bankár feleségét, Mathildát, a ki férje üzleti érdekében fogadja el egy tüzes spanyol milliomas udvarlását. Az udvarló üzlettársa lesz a bankárnak és a tilos szerelem tovább tart, noha Mathilda a férjét szereti. A bűnös viszonyról beszélni kezdenek, s a világ azt is tudja, hogy a hét éves kis lány sem a Dumant gyermeke. A spanyol egy levélben szökésre csábítja ekkor

A Szent József-sziget.

AZ «ÜDŰ» SZIGETEK.

Mathildát, ki azonban a levelet átadja férjének. Ez először is üzletileg rendezi az ügyet. Társának, a spanyolnak kiadja egész tőkéjét; az asszonynak visszaadja hozományát és elkergeti, hanem visszatartja magának a kis lányt, az anya büntetéséül. Ezt a darabot *Márkus Emilia* (Mathilda) hétéves játéka tartja fenn. A jeles művész a leg hatásosabb drámai szerepek egyikét alkotta meg magának. Ivánni a spanyol szerelmest, Gyenes a megcsalt férjet játszották szintén jó hatással, ezenkívül Szacs-vayné egy pletykás asszonyságot, a kis Rudai Terka pedig nagy értelmességgel a kis lány szerepét.

Vígsház. Október 29-ikén egy angol bohózat került színpadra a Vígsházban «*Aeneas papa*», írta Pinero Artur, magyarra fordította Mihály József. A bohózat vékony, de van elég mulatságság tulajdonsága, az előadás pedig a legjobbak közé tartozik, s ehhez kell számítani a rendezés és kiállítás csínját és eleganciáját.

A bohózat meséje röviden ennyi: Egy örvény, a ki másodszor férjhez megy, öt évet letagad élet-

korából s 19 éves fiát 14 évesnek mondja. A fiú azonban mulatni jár, s egy ilyen mulatságra egy chambre separéba elcsalja mostohaapját is, egy rendőrbíró, a kinek Aeneas Posket a neve. Ott véletlenül meglepi a rendőrség őket, mert a megengedett időn túl mulattak. De ott van Posketné is egy barátjával, a ki azért ment oda, mert találkozni akart egy régi ismerősével, félvén, hogy az el fogja árulni a fia igazi életkorát. Ebből származik a bohózat, hihetetlen, erőszakos bonyolalom. Az egész társaság a rendőrbíró elé kerül, csak maga Aeneas papa menekült el ismeretlenül s neki kell szigorú ítéletet mondani ismerősei és felesége fölött. *Hegedűs* nevezetes komikai erővel játsza ezt a szerepet. A mulatozó fiatal embernek Göth a vidám személyesítője; aztán Lánzy Ilka, Delly Emma, Fenyvessy, Gál, Varsányi Irén, s a többi kis szereplők érdemelték ki a tapsokat.

Fesztly-kiállítás a műcsarnokban. *Fesztly Árpád*, jeles művészünk két nagy történeti festményt fejezett be. Az ezredéves ünnepek emlékére Biharmegye *Zoltán eljegyzésének* képét rendelte meg a művész-nél, Komárommegye pedig a *bánhidí csatát*. A két művázat Fesztly már az ezredéves kiállításon bemutatta, most pedig két évi munka után elkészült a nagy festményekkel is és mártól kezdve a műcsarnokban külön kiállításon láthatja a közönség. Az országos képművészeti tanács a «*Zoltán eljegyzése*» című festményt már át is vette, nagy elismeréssel. A tanács tagjai személyesen is folkeresték a művészt, hogy gratuláljanak a művészi eredményhez. A történeti felfogást, a kompozíciót és az alakok magyaroságát dicsérik főleg azok, kik a két festményt ismerik. A művészi körök szintén sok jót tudnak Fesztly legújabb két alkotásáról. E hó 7-ikétől kezdve a két nagyméretű képen kívül még több érdekes színvázlat és tizenhárom aquarell is ki lesz állítva azokból a tanulmányképekből, a melyeket Fesztly az ő nagy képei számára előzetesen festett.

A képművészetek népszerűsítése. *Wlassics* közoktatásiügyi miniszter újabb lépést tett a művészeti oktatásnak a középiskolákban való meghonosítása érdekében. Az összes középiskolákhoz rendeltet bocsátott ki, melyben meghagyja, hogy az iskolai tanártestületek és önképzőkörök tagokul lépjenek be a képművészeti, iparművészeti és más hasonló társulatokba. Ezen a révén megkapják a társulatok műlapjait és művészeti kiadványait, a melyeket a tanárok szemléleti eszközül kitűnően felhasználhatnak a művészeti oktatásnál. A miniszter ezenkívül intézkedni fog, hogy a fővárosi középiskolák növendékei tanáraik vezetése alatt rendszeresen látogassák a muzeumi és országos képtárakat, valamint a képművészeti társulatok által rendezendő műkiállításokat.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia október 31-iki ülésén *Jókai* volt az első fölolvás. A korsoros költőnek «Levente» című történeti színművére készülnek a nemzeti színházban. Ehez egy utószót írt arról: «Mik voltak a magyarok ezer év előtt». Ezt olvasta föl az akadémián.

Határozott felfogása gyanánt nyilvánította, hogy a honfoglalók ezer év előtt is magyar nyelven beszéltek, mert nem lehet hinni, hogy egy hódító nép elhagyja nyelvét; e szerint az se török, se finn-ugor nem lehetett. Fejtette, hogy a magyar nyelv a jó hangzás és összhangzás elvei szerint alakult, a mit semmiféle más nyelvről nem lehet elmondani. Felsorolta a nyelvtani szabályokat, a nyelv sajátosságait, még a gyermekek nyelvét is. Majd a családi életéről szólt, mely hogy erkölcsi alapon és a tűzhely otthonán nyugodott, bizonyos. Az idegen történetírók folyegzései bizonyítják, hogy az ellenség asszonyait és leányait is tiszteltben tartották. A magyarok istene (a hogy mi nevezzük) nem engedte, hogy ismétlődjék ugyan e hazában a hun nemzet katasztrófája, melyet világhódító diadalai után, az egymással versengő Etel fiak testvérgyilkos harcaza egymisított meg. Az istenek letörülte mind a négynek a nevét a történelem lapjáról. Adott helyettük egy ötödiket, a kit már e haza földje csókol meg születésekor s választott számára rokonvéréből való társat. Olyan momentuma ez a magyar nemzet történetének, mely egyfelől alapot vet a világtörténelembe játszó jövődönök, másfelől a megragadó drámai és idilli jelenetek képét idézi képzeletünk elé, a mit fölélénkítenek a hajdanok tündérekkel együttélő mesealakjai. Érdekes felolvasást következőleg fejezte be: «Legyen nekem megbocsátva, hogy z a tüneményes korszaka nemzetünk életének engemet egész életemen át arra csábított, hogy azt képzeletem segítségével láthatóvá tegyem s hogy e csábításnak életm alkonyán engedtem. Talán jön még utánam nagyobb idők szűlte,

jobban látó szellem, a ki azt, a mit én győnge kézzel alkottam, megteremtí erősebb kézzel!»

A nagyszámú, díszes közönség, a melynek sorraiban az elnöklő ifj. dr. *Szinnyei József* és *Gyulai Pál*on kívül ott voltak *Wlassics Gyula* kultuszminiszter, *Zsilinszky Mihály* államtitkár, *Borzeviczky Albert*, *Hegedűs Sándor*, *Enyedi Lukács*, báró *Eötvös Loránd*, az akadémia elnöke, *Fraknói Vilmos* stb., — zajos tapsal köszöntö meg az ősz költőnek az élvezetes fölolvását.

Hegedűs István egyetemi tanár követte Jókait a fölolvás-asztalnál. Bakchylides egyip-

A JERUZSÁLEMI ÚJ EVANGÉLIKUS TEMPLOM.

tomi sirokból előkerült husz költeményének és összes töredékeinek műfordítását mutatta be. Behatón ismertette a *Bachylides* költeményeinek versformáit és ritmikai méltatását. *Hegedűs* mutatványról néhány részletet is fölolvastott fordításából. A hallgatóság őt is lelkesen megtapsolta.

MI UJSÁG?

* A «*Vasárnapi Ujság*» szerkesztő-ségi irodája, mint már említettük is, nov. 1-je óta a régi egyetemteri volt iroda telken épült új utcában van, czimünk tehát ezentúl a következő: «*Vasárnapi Ujság*» szerkesztő-sége Budapest, IV., Kaplony-utca 9. szám.

A király, ki halottak napjára fölment Bécsbe, e hó 3-ikán, csütörtökön kora reggel érkezett vissza Budapestre. Délelőtt általános kihallgatást adott és délután 4 órakor kiment Gödöllőre, a hol hétfőig marad. Ekkor általános kihallgatást adandó, ismét Budapestre jön. *Mária Valéria* főhercegnő nov. 3-ikán délután szintén Gödöllőre érkezett, másnap pedig *Lipót* bajor herceget.

A királyné szobrának helye. Az országos bizottság, mely az Erzsébet királyné emlékének megörökítésére hozott törvény végrehajtására alakult s melybe a törvényhozás mindkét Háza választott tagokat, november 2-ikán, épen halottak napján tartotta alakuló gyűlést báró *Bánffy* miniszterelnök elnöklése alatt. Mindjárt az első ülésen eldőlt a vitatott kérdés, hogy Erzsébet királyné szobrát hol állítsák föl. A miniszterelnök a bizottság elé terjesztette ő Felségének azt a kívánságát, hogy a néhai felséges asszony szobrát a budai várban a Szent György téren állítsák föl. Lelkesedéssel vette tudomásul a bizottság ő Felségének ezt az óhaját. Sokan emlegették, hogy a budai vár legnagyobb terén, az új királyi palota előtt méltó helye volna a nemzet hálájából emelkedő szobornak. Itt van azonban a szomorú emlékü Hentzi-szobor. A király óhajtatásának teljesedésével az a szobor tovább ott nem maradhat. Az áldott emlékü királyné alakja fog állni a helyen, hol a szomorú idők háborgó érzésével járt eddig a magyar ember. A Hentzi-szobor többé nincs, a fájdalom helyét az engesztelés anyala megváltotta.

Báró *Bánffy* miniszterelnök november 3-dikán kihallgatáson volt a királynál, s mint írják, jelentést tett arról az általános lelkesítő hatásról, a melyet a királynak az Erzsébet királyné-emlék-szobor elhelyezése fölől nyilvánult óhaja az egész országban keltett.

A nádor-család sirja. A budai királyi palota Zsigmond-kápolnája alatti sírbolt november két

első napján nyitva volt a közönség előtt. A nádor család sírboltjában a régi, nagy rézkoporsók mellett két új emlék van: *László főherceg* hatalmas, új szarkofágja, mely a főherceget örökíti meg, a mint holtan fekszik az algyai erdő avarján s a másik *Erzsébet főhercegnőnek*, *József főherceg* másfél éves korában elhunyt leányának emléke, mely egy imádkozó gyermeket ábrázol. Mind a kettő karrarai márványból faragott művészi alkotás. A koporsókra *Alesuthról* pompás koszorúkat küldött *József főherceg* családja. *József* nádor sírján pedig ott van az a koszorú, a melyet *József főherceg* tanulóársai helyeztek rája ötven éves találkozásuk emlékére.

Halottak napja. A fővárosban a halottak napja nemesek családi gyász és kegyelet bánatos ünnepe, hanem a hazafias érzésnek is nyilatkozása, mert közéletünk, tudományunk, irodalmunk és művészetünk annyi jelese föl borúl itt a hant, hogy a megemlékezés kötelessége minden szívet áthat. A különböző testületek, egyesületek, az ifjúság komoly ünnepélyességgel keresi föl ezeket a sírokat, s a közérzés nevében koszorúzza meg. Szép őszi nap volt november elsején s a halottak országában mindenütt ezernyi sokaság jelent meg.

A kerepesi úti temetőben már délelőtt kezdődött a tolongás. *Kossuth, Deák, Batthyány* sírja valóságos búcsújáróhely volt és mind a jelesek sírja, melyeket küldöttségek kerestek föl. *Kossuth* sírját megkoszorúzni az idén is eljött Olaszországból *Kossuth Lajos* Tivadar és bátyjával, *Ferencczel* együtt jelentek meg a függetlenségi párt koszorúzó-küldöttségével. A beszédet *Illyés Bálint* képviselő tartotta. A függetlenségi párt koszorút tett *Irányi Dániel*, *Helgy Ignác* és *Böszörményi László* sírjára is. Az egyetemi ifjúság a haza nagyjainak nyugvóhelyét kereste föl; a fővárosi színészek saját halottjaikat. A zászlos egyletek, asztaltársaságok, körök, testületek kivonulása délután kezdetétől egész estig tartott. A munkások *Táncsics* sírját keresték föl, melyre a napokban állították föl a körméket. Este a sírokat kivilágították, fényárban tündökölt a sírok mezeje.

Bécsben az uralkodó-család sírboltjában különösen földiszítotték Erzsébet királyné és *Rudolf trónörökös* koporsóját. November elsején délelőtt *Stefania* özvegy trónörökös és leánya, *Erzsébet* főhercegnő csöndes imát mondtak a két koporsónál és gyönyörű virágkoszorúkkal ékesítették föl azokat. Az özvegy trónörökösnek és leánya másnap *Meyeringbe* mentek, hol csöndes gyászmisét hallgattak. November 2-ikán a király és *Mária Valéria* királyi hercegnő reggel meglátogatta a kapuczinusok sírboltját. Mind a ketten leterdéltek a királyné, *Rudolf trónörökös* és *Zsófia főhercegnő* koporsójánál és ott negyedóra hosszágú csöndesen imádkoztak. A király aztán fölkereste szülőinek és testvéreinek koporsóját. A király leányával husz perczet töltött a sírboltban és aztán visszahajtatott a Hofburgba.

Dr. *Krepuska Gézá*t, a széles körben ismert nevű fővárosi főorvost, a budapesti egy. tem. orvos-

A NÉMET CSÁSZÁRI PÁR ELTÁVOZÁSA A SZULTÁN LÁTOGATÁSA UTÁN.

tudományi karán, a fülgyógyászat magántanárává habilitálták.

Nyolczvanezer forint egy árva háznak. Blanka Ferencz budapesti ügyvéd összes ingó és ingatlan vagyona általános örökösévé a budapesti protestáns árvaházat tette. A Wagner János-féle 150 ezer forintos hagyaték után az az árvaháznak a legnagyobb alapítványa.

Az Erzsébet-alap. A magyar hölgyek szövetségével összegyűjtendő Erzsébet-alap választmánya részéről: gróf Andrássy Aladárné, Emich Gusztávné és Hegedűs Sándorné, azzal a kéréssel keresték föl Vasváry Kólos bíró-nok-prímást, hogy november 21-én, Erzsébet napját követő első vasárnap az ország összes templomaiban az Erzsébet-alap javára gyűjtést rendezhessenek. A herceg-prímás a legnagyobb készséggel adta beleegyezését s e célból az ország papságához is felhívást fog intézni.

* Madarasi Vilmos. E név viselője egy nagy szállító és elvámolási vállalat tulajdonosa, mely 18 évi fennállása óta általános elismerés mellett folytatja közérdekű üzletét. Egyebek közt régi rendes szállítója a „Franklin-Társulat”-nak, a „Révai-testvérek” részvénytársaságnak, több nagy papírgyárnak s újabban az „Országos Hírlap”-nak. Ez a szállító vállalat költöztette az év tavaszán és most november elején is új lakóhelyére a „Vasárnapi Ujság” szerkesztőségét, s mondhatjuk, hogy földadást nemcsak igen méltányos feltételek mellett, hanem a legnagyobb gondossággal és pontossággal is teljesítette. Madarasi úr — a kinek mintaszerűen berendezett irodája a Bálvány-utca 12. szám alatt van — személyesen ügyelt föl jól begyakorolt és megbízható munkáira, s e nagy figyelemnek köszönhető, hogy a szerkesztőség nagy könyv- és irattára a legkifogástalanabb rendben jutott el az új szállásra, s hogy a szerkesztés munkája olyan fennakadás nélkül folyhatott, mintha ki sem mozdult volna előbbi helyéről.

Új sport. A közoktatásügyi miniszter is ajánlotta az iskolai tornaegyesületeknek, hogy az angoloknál olyannyira otthonos football tornát honosítsák meg, mint testedző sportot. A football egy széles békelt nagy labda, melyhez kézzel nyúlni tilos, hanem lábbal rúgják s így kell keresztül hajtani egy kapun. A kapunál azonban az ellenfél áll, mely a labdát visszarúgja. A labda tehát csak az ellenfél feje fölött juthat át a kapun. Kézzel megfogni az ellenfélnek sem szabad, lábbal és rúgással meg minden, ezért a footballt (láb-labda) labdarúgásnak kezdik magyarul nevezni. Már több torna-egylet gyakorolja s a budapesti torna-klub október 30-ikán nemzetközi versenyt is rendezett a labdarúgásból a csömöri úton levő versenypályán, mely minden vasárnap népes szokott lenni. A versenyre előjött a bécsi „Vienna cricket and football-klub” is. A mérkőzést

nagy közönség nézte. A bécsiek, kiket a csömöri úti pályán nem egy érzékeny veszteség ért már, régebb és gyakorlottabb matadorai a labdajátéknak.

E. Zimner

II. VILMOS NÉMET CSÁSZÁR A KELETI UTAZÁSRA KÉSZÍTETT EGYENRUHÁBAN.

A budapestiek három támadásban nagy ügyességgel dolgoztak; közülük Iszer, Gillemot, Ordódy és a kapuvédó Tompson nagy ügyességgel váltak ki, de a győzelem a bécsieké lett. Ez volt az első mérkőzés a nálunk még új sportban. A következő mérkőzésnek bizonyosan nálunk is meg lesznek matadorai.

HALÁLOZÁSOK

Horvát Boldizsár elhunytáról a család a következő gyászjelentést adta ki:

Horváth Jenő budapesti kir. táblai tanácselnök úgy a maga, mint neje, szül. Ráth Ilka és gyermekei: Boldizsár és Klarisz; továbbá testvérei: Gizella és férje Eötvös Loránd báró egyetemi tanár, a magyar tudományos Akadémia elnöke és ezek gyermekei: Roland és Ilona; Emília és férje Láng Lajos egyetemi tanár, a képviselőház alelnöke és ezek gyermekei: Boldizsár és Mihály; Irma és férje Radisics Jenő, az országos iparművészeti múzeum igazgatója és ezek gyermekei: Elemér, Georgina, Edina és Marianne; valamint az elhunyt testvérei: özvegy Márkus Józsefné és Horváth József, úgyszintén az összes rokonság nevében mélyen megzomorodott szívvel jelenti, hogy szeretett édesatyját, illetve apósuk, nagyatyjuk, testvérük és rokonuk Horváth Boldizsár volt igazságügyi miniszter életének 77-ik évében, október 28-án déli 1 órakor, hosszas szenvedés és a halotti szentségek ájtatos felvétele után az Urban csöndesen elhunyt. A meghaldogult hült tetemét vasárnap, október 30-án, délután 3 órakor fogják a gyászházban (VI ker., Andrássy-út 96. sz.) a róm. kath. egyház szertartásai szerint becsontatni és a Kerepesi-út melletti sírkertben levő családi sírboltba örök nyugalomra helyeztetni. Az engesztelő szent miséldozat e hónap 31-ikén délelőtt 10 órakor a belvárosi plébániatemplomban fog a Mindenhatóknak bemutatni. Budapest, 1898. október hónap 28-án. Áldás és béke hamvaira!

Id. Almassy Kálmán gróf, valóságos belső titkos tanácsos, a leggazdagabb magyar főurak egyike, elhunyt 80 éves korában, Kétegyházaán. Birtokain gazdálkodott, és szívbaja miatt már évek óta nem hagyta el úri palotáját. Némileg különöz embernek tartották, mert rendszeresen nappal aludt. A népoktatásra sokat áldozott. Az elhunyt Sarkad, Kétegyháza és Vári hitbizomány tulajdonosa volt. Feleségétől, Wenckheim Mária grófnétól valók következő gyermekei: Erzsébet, férjhezett Cziráky Jánosné, Dénes, kinek felesége Károlyi Tibor gróf Ella leánya, György, Imre és Emília.

Körthy István földbirtokos, volt 48-as honvédszerecs, a komárommegyei Kolthán, 80 esztendősen korában meghalt. A szabadságharc leverése után 14 évi fogságra ítélték s ebből hét évet el is szenvedett. Kegyelmet nyervén, hácsmegyei birtokára vonult; utóbb Zombor városa polgármesterévé választotta és az alkotmányos korszak bekövetkezése után Apatin kerületé két ízben is megbízta képviselővel. Mint képviselő az akkori balközép híve volt. A fuzió után nem vállalt többé mandátumot, hanem komárommegyei birtokain gazdálkodott. Körthy árvamegyei főispán édes atyját gyászolja benne.

Öz. gróf Bethlen Józsefné, szül. Lissány Erzsébet, elhunyt november 2-ikén Budapesten, 72 éves korában. Az elhunyt kétszer szenvedte át az özevgyesség fájalmát. Első férje az aradi vértanúk közt dícsőült meg, gróf Leiningen Károly tábornok. Ifjú özvegye még fájalmával elvonult a világtól, mig nem megismerkedett a szabadságharc egyik vitéz katonájával, gróf Bethlen Józseffel, s másodsorú is férjhez ment. Az öreg urnót sokan ismerték a fővárosban, de kevesen tudták, hogy Leiningen özvegye. A nyarat még Veszprádon töltötte, hol Görgei tábornok is többször meglátogatta. Holttestét e hó 4-ikén Kolozsvárra szállították.

Elhunytak még a közelebbi napok alatt: Devics József apátkanonok, a szegények jötevője, 72 éves korában, Veszprémben. — SÁNTA ZSIGMOND, Nógrádmegyei bizottsági tagja, Losoncz város tanácsnoka, az ev. egyház tanácsnoka, stb. életének 56-ik évében, Losoncon. — Huszt Lajos, Rimaszombat város árvaszéki előadója. — IMING JÓZSEF, dr. Iming Konrád ítélőtáblai tanácselnök édesatyja, 86 éves korában, Stócszon. — PSERNYECZKI NAGY GUSZTÁV, nyug. kir. járásbíró, 79 éves korában, Gölniczban. — HANDLEY ISTVÁN, 1848-as nemzetőr-kapitány, megyei és városi bizottsági tag, 97 éves korában, Zala-Egerszegen. — Id. RITTER FERENCZ, fővárosi nyug. központi pénztári tiszt, 78 éves, Budapesten. — FRANKFURTH VILMOS lovag, bécsi bankár, kiben Kornfeld Zsigmond, a Magyar Hitelbank igazgatója, apósát gyászolja, Bécsben. — DARST SÁNDOR kereskedő, megyei bizottsági tag, városi képviselő, a borsod-miskolczi hitelbank igazgatósági tagja, 64 éves, Miskolcon. — Feldegi FELNER EDE, államvasúti felügyelő, nyug. cs. és kir. tüzérfőhadnagy, 51 éves, Budapesten. — CZILLINGER MINÁLY, Esterházy herceg nyug. kasznárja, 89 éves korában, Vácson. — UDVARDY GYULA, veszprémi káptalani ispán, 43 éves, Jutas községben. — MANDRE JAKAB, a főváros egyik legöregebb polgára, kiterjedt család feje, 89 éves korában. — HARS JÓZSEF, Haris Pál budapesti ismert polgár és görög főkonzul egyetlen fia, 24 éves korában, Athénbe való utazása közben és Athénben temették el.

Liptó-szentandrási ANDRÁSSY Mária, élete 80-ik évében, Budapesten. — SCULTETHY FERENCZ, szül. Szalay Eszter, megyei árvaszéki ülnök neje, 30 éves korában, Zomborban. — Öz. PRIHRADNYI ERNŐ, szül. Kolbenheyn Szidonia, 83 éves korában, Lőcsén. — BORNÉLY GÉZÁNÉ, szül. Szathmáry Király Etelka, 43-ik évében, Budapesten. Holttestét Tisza-Roffra szállították. — SZOVÁTAI HAJDU PÁL, szül. Zilahi Sebess Lenke, 34-ik évében, Nyárad-Szent-Benedeken, Maros-Tordamegyében.

Szerkesztői mondanivalók.

A rét virága. Rajz. Az ilyen érzélgős dolgok rég divatjukat multák már. Különben a rajzban itt-ott egészen kielégítő részletek is vannak, melyek tehetségre vallanak.

Várak. M. K. Az „oktrojálás” szó a latin „sanctificatio”-ból van korecsotva. Engedélyezést, rátkimálást jelent, leggyakrabban azonban ez utóbbi értelemben használják.

Pozsony. J. F. Franciaország lakossága sem egy nyelvű. Nevezetesen a francián kívül sokan beszélnek

még a régi breton a délnyugoti részekben s a baszkot Bayonne tájékán.

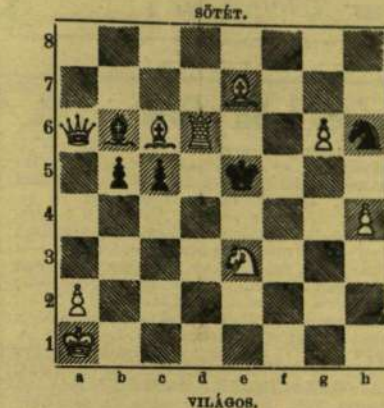
Folkestone, Dénezs. Kérvenyt a londoni osztrák-magyar követtség útján kellett volna beadni, mert a katonai hatóság magánosokkal nem levelez. Második kérdésére ezúttal még nem válaszolhatunk.

Tépe, L. S. A pénzügyorséghez való belépés iránt a legközelebbi pénzügyigazgatóságokhoz kell fordulni.

SAKKJÁTEK.

2086. számú feladvány. Olark W. A.-tól.

(II. díjat nyert feladvány.)

Világos indul s a harmadik lépésre ma'.

A 2068. sz. feladvány megfejtése. Pradignat E.-től.

Világos. Sötét. Világos. a. Sötét. 1. Fh1—g2 — e7—e5 (a) 1. — — — d6—d5 (b) 2. Fg2—e4 — f5—e4 : 2. He4—a3 — Hh1—e3 3. He4—a3 1. sz. 3. Ve2—b2 + stb. 4. V v. H mat.

Világos. b. Sötét. 1. — — — e7—e6 2. Fg2—f1 : — — — Kd4—d5 3. Ve2—f3 + stb.

A 2069. számú feladvány megfejtése. Ernst J.-től.

Világos. Sötét. Világos. a. Sötét. 1. Vg1—g8 — Fg7—b6 : (a) 1. Fh1—f2 + Fh1—d3 : (b) 2. Fh1—g3 — f5—e4 : 3. V mat. 3. V mat.

Világos. b. Sötét. 1. — — — Ke4—d3 : 2. Vg8—d5 + stb.

Helyesen fejtették meg: Budapesten: K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — Kecskeméti: Balogh Dénes. — A pesti sakk-kör.

KEPTALÁNY.

A „Vasárnapi Ujság” 43-ik számában közölt képtalány megfejtése: Ki egyenes szívű, azt mindenki becsüli.

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Kaplony-utca 9. sz.)

Alapítási év 1810. HALTENBERGER BÉLA Alapítási év 1810. KÉLMEFESTŐ ÉS VEGYI TISZTÍTÓ INTÉZET. Kassa, Szerecsen-utca 4. sz. Az ország legrégibb s kitűnően berendezett kélmefestő és tisztító intézetében ruhák s bármilyen kelmék festetnek és tisztítottatnak. — A főnyit ezen intézet a postai megbízásokra felelős s naponként érkező elismerő levelek szerint a munkálatok kivételé kifogástalan. Tudakozásokra azonnali válasz. 7519

Legjobb és leghíresebb pipere hölgyor: a La VELOUTINE KÜLÖNLEGES RIZAPOR RIMUTTAL VEGYITVE CH. FAY, ILLATSZERÉSZ. PARIS — 8, rue de la Paix, 8 — PARIS.

„EGYETÉRTÉS” POLITIKAI NAPILAP.

Csávozszy Lajos, 1898. XXXII. évfolyam. Kossuth Ferencz, főszerkesztő.

Az Egyetértés nem dolgozik a hatásvadászat oleso eszközeivel, hogy magának egyszerre, tömegesen csakhamar újra elmaradó, új előzetéseket szerezzen, hanem mindenkor kellő szívnalvonallal áll közönségével, gyors, pontos és minden tekintetben megbízható tudósításait által ismerkedő régi hírnevét mint hasznát legelő rangu napilapja állandóan fenntartja, hogy ez uton ne csak régi előzetéseit kapcsolja állandóan magához, hanem közönségét új hódítások által évről-évre maradandóan meg is szaporítsa.

Hogy ezt a célt elérjék, erre nézve legnagyobb támaszuk a lap nagy terjedelme. Az Egyetértés egyetlen egy oldalán majdnem annyi betűt közöl, mint a kisebb lapok három egész oldalán s így az Egyetértés egy rendes 8 oldalas lapja annyi közönséget tartalmaz, mintha a kisebb lapok 24 oldalán jelennek meg, a mi azonban csak átlagánapon történik. Ilyenkor az Egyetértés 12—20, illetőleg a kisebb lapok száma 36—60 oldalnyi terjedelmű.

Csakis a lap ily nagy mérete teszi lehetővé, hogy az Egyetértés mindenről elő b és részletes tudósításokat közölhet, a melyeket egy más lap sem nyújthat közönségének. Így általános ismeretes, hogy az Egyetértés országgyűlési tudósításai e nemben a legkifogástalabbak, nemcsak a tudósítások kimerítő volta folytán, hanem annál a tárgyilagosságnál és részrehajlatlanságánál fogva is, mely a tudósításokat minden pártizeneztől olvasó előtt is élvezetessé teszi. Egy másik nagy erőssége a lapnak az, hogy békés társaság és regényrovata. Az Egyetértés állandóan két kitűnő regényt közöl egyszerre, részint eredeti, részint a modern világirodalom remekeiből válogatva elsőrangú műfordítók fordításában. Az egy év alatt közölt regények 400—500 nyomtatott ivre, vagyis 40—50 rendes regény-kötetbe rúgnak. Így 40—50 kötet regény bolti ára legalább ugyanannyi forint. Ha most még tekintetbe vesszük az Egyetértés mindenkor közölt kiadását és elsőrangú publicistikát által irrt vezércikkeket és egyéb politikai közleményeit, békéirovatait, eredeti táviratait az ország és a világ minden részében levő saját levelezőitől, továbbá a vasárnapi kiadását megjelölő egy-egy szaklapot pótló „Irodalom”, „Tanügy” és „Mezőgazdaság” című országos hírvérvolatok s végül az Egyetértés legújabb informálók „Közgazdasági”, „Ipari és kereskedelmi”, „Közlöny”, „Közélet”, „Közértelem” és „Közértelem” rovatát és megbízható társait és tudósításait, bátran mondhatjuk, hogy az Egyetértés a hazai sajtónak egyetlen organuma, mely az intelligens közönség minden osztályának igényeit a legteljesebb mértékben kielégíteni képes. Mindezen előnyök dacára az Egyetértés előzetési ára a legmáskértelmebb: 7545

Egész évre — — — — — 20 frt — Fél évre — — — — — 10 — — Negyed évre — — — — — 5 — — Egy óra — — — — — 1 — 80

Előzetéseket legelőszelrűben postautalványon az Egyetértés kiadóhivatalához Budapest, papnővelde-utca 8. intézendők.

valamint fekete, fehér és színes Henneberg-selyem 45 krtól 14 frt 65 krig méterenként — sima, csikos, kockázott, mintázott és damaszt stb. (mintegy 240 különböző fajta és 2000 különböző szín és arnyalatban stb.) Ruhák s blousokra a gyárból! Privát fogyasztóknak postabér-, vámentesen és házhoz szállítva. Minták póstafordultával. Magyar levelezés. — Svájcba kétszeres levélbéllyel ragasztandó. HENNEBERG G. selyemgyárai, Zürichben (cs. és kir. udvari szállító).

Selyem-damasztok 75 krtól 14 frt 65 krig méterenként és selyem-brocatok — saját gyáraimból

VALÓDI

Ami csomagokból 25 krajczár (50 fillér) 500 gramm.

Kathreiner-féle
Kathreiner-féle malátakávé
egész szemben
Kathreiner-féle malátakávé gyárak
Bécs-München

Saját érdekünkben csakis ezen eredeti csomagokat kérjük és fogadjuk el.

Kwizda-féle

Restitutionsfluid

cs. és kir. szab. mosóvíz lovaknak.

Egy üveg ára 1 ft 40 kr.

35 év óta használják udvari istállóban, nagyobb katonai és polgári istállóban, nagyobb megerőltetések előtt erősítőszert, ilyenek után az erő visszaszerzésére; továbbá rándulásoknál, az izmok merevsége esetén sz. lovakat a trainingben erősítőre képesíti. Valódi minőségben csak fent látható védjegyvel ellátva kapható Ausztria és Magyarország összes gyógyszerárakban és drogueriában. Főraktár:

Kwizda Ferencz János.
cs. és kir. o.-m., román kir. és bolg. fejed. udv. szállító, ker. gyógyszerésznél 7040 Kornsburgban, Bécs mellett.

LOHSE világhírű különlegességei

a bőr ápolására.

EAU DE LYS DE LOHSE.

Hatvan év óta feltűnőmulhatatlan mint legkínálóbb bőrvíz a tökéletes ifjú ádéság megtartására, valamint a nyári szeplő, napcsütés, pirosság, sárga foltok és az arcz minden tisztáltságának biztos elővigyázatára fehéren és rózsaszínben szőkeknél, sárgában barnáknál.

LOHSE lilomtej-szappan csodás illata, tisztasága és finomsága végett a legkínálóbb tolette-szappan, drágja 60 kr., rózsaszín 1 ft.

Gyártmányainak vásárlásánál mártóssáig mindig figyelni a csomag: **GUSTAV LOHSE** 45 Jägerstr. 48 Berlin. udvari illatszerecs.

Kapható Ausztria-Magyarország minden gyógyszerárakban és jobb illatszere-üzleteiben. 7407

A mi öltönyeink

feltűnést keltenek.

Egy elegáns öltöny 12 ft, téli kabát 14 forint és feljebb az Angol szabónál Kohn Heilmann és fia, Budapest, Károly-körút 12. földszint és első emelet kaphatók. Szabott árak. Tessék a czimünkre figyelni. 7876

„A világ legjobb sámfája“

FÖLDVÁRY IMRE

férfi divat és fehérnemű raktárában.

párja
1.50

Budapest, IV., Koronaherczeg-utca 11. sz. és VIII., Kerepesi-út 9. 7797

Férfi ingek, Jäger-árak, vadász és sport-czikkék dús választékban kaphatók.

Kertjük és Nyakkendők.

Miért?

Mindinkább hozzá szokik mindenki ahhoz, hogy reggelizzen a kávét vagy teát, hanem Van Houten kakaót szolgálnak fel neki. Miért? A magyarázata egyszerű! Azért, mert a Van Houten kakaó friss és erős, nincs benne semmi a kávé káros hatásából és mert a jó kakaó — és ez a fő — tápláló és izomképző. Mindezek az előnyök mellett még a kakaó, vagyis az igazán jó kakaó, a milyen a Van Houten kakaó, rendkívül olcsó. Egy kávéskanállal elég egy csésze Van Houten kakaó készítéséhez. Zamatos, könnyen emészthető ital.

A női szépség

fontartására és emelésére a legkínálóbb szer:

Cornelia-arczkenőcs

(törvény által védve). 7706

mely az arcznak úde, megelégen tiszta fiatalos szint kölcsönöz a mit semmi más szerrel elérni nem lehet. Kétféle szer: majfolók, szeplők, pattanások, pörpöcsécs (mitesszer), talvócska arcz és bőrt minden tisztáltságára ellen, a sárga vagy barna arczot vakító fehérré teszi. Egy kis tégely ára 1 korona. Egy nagy tégely ára 2 korona. — Ezen közövel szer kapható:

LESZKOVÁČ MILETA

„KORONA“ című gyógyszerárakban

Ó-Verbáson (Bácska), 150.

Postai megrendelésnél finom pouderek, szappanok és illatszerek hozzácsomagolásra ajánlatnak.

Viszonteladók kerestetnek.

Főraktárak Budapest: Török József gyógyszerárak, Király utca 12. és dr. Egger Leo gyógyszerárakban Váci-körút 17.

KIRÁLYNŐ-ARCZCRÉME,

legjobbnek ismert arczszépítő a világon.

Ezen arczcréme a legnépszerűbb idők alatt elterjedt az arczról minden bőrtisztítóságot, a. m. szeplő, pörpöcsécs, mitesszer stb. s azt hófehérre és üdév teszi. Teljesen ártalmatlan. Egy tégely 70 kr., két tégely 120 kr. — Készítette: Török József.

Temesváry József
Arcz- és bőrgyógyász
Zombor, Jókai-kör 2.
Budapest Török József gyógyszerárakban, Király-utca 12. sz.

Magyarország legszebb látványossága.

A hódoló diszfelvonulás.

Óriási körkép.

Festette EISENHUT FERENCZ.

Látható Városliget Andrassy-út végén

a magyar körkép-társaság palotájában

reggel 9 órától esti 5 $\frac{1}{2}$ óráig.

Belépő díj 50 kr. — Gyermekek és katonajegy őrmestertől lefelé 30 kr.

A Franklin-Társulat nyomdája, (Budapest IV., Egyetem-utca 4.)

Báti

Selyemkelmék

pompás újdonságok, valamint fehér, fekete és színes selyemkelmék mindenféle minőségben. Közvetlen eladás magánosoknak igazi gyári árakon, porto- és vámmentesen a házhoz szállítva. Ezer meg ezer elismerő irat. Milyen színekből óhajt Ön mintákat?

GRIEDER ADOLF ÉS TSA

selyemkeltető-gyárak szövetsége Zürich. 5783

Spanyol kir. udvari szállítók. Spanyol kir. udvari szállítók.

Z. BÁRDI GABI GRÓFNÉ

Ő Németország — elismert főúri szépség — legkedveltebb tolette-czikkjei:

Satanella - hölgypor
(fehér, rózsás és krém) és **SATANELLA-CRÈME**
(bőrszépítő, úde és hófehér arcz azonnali előállítására)

A kettő együtt is és külön-külön használható! Anyában különösen a többi készítményekből, hogy használható minden időben abban lehet hagyni — a szél — hogy a legkisebb foltot vagy színt hagyja maga után. Nem mar és nem ég! 7735

Satanella-hajszesz
mely a hajlást akkor is megújítja, ha az a legnagyobb károsítást következtette; hajnövekedést elősegíti.

mely nem bántja, hajtörés és korpaképződés nem létezik. Egyedül készíti: **Erényi Béla** gyógyszerárak, Szabadszállás (Pest). Főraktár: Török József Király-utca, Molnár és Moser Koronaherczeg-utca Lux Mihály Múzeum-körút, Majthényi Béla Egyetem-utca.

Ára 1 forint.

PALAIS ROYAL

a fő- és székváros legnagyobb áruháza

ORLAI SÁNDOR perzsa csász., spanyol kir. udvari szállító 7777

Budapest, Koronaherczeg-utca 8. sz.

a következő czikketeket gyári árban ajánlja:

Nászajándékok, chinai ezüst-árak, finom bronz-árak, dísz-órak, gyémántutaztat ékszeres valódi fogl., valódi párisi legyezók, bördíszmű-árak, ezüstbotok, bőrvövek (gürtl), szalag, bársony, arany és fémövek.

MINDENÜTT KAPHATÓ

RÉTHY FELE

PEMETEFÜ CZUKORKA

rekedtség köhöges és hurut ellen.

1 doboz ára 30 kr. 5 doboz 150 kr. 1 ft 50 kr. Sétőküldés.

RÉTHY BÉLA gyógyszerárak Békés-Csabán.

46. SZÁM. 1898.

BUDAPEST, NOVEMBER 13.

45. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 ft. POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt félre — 6 •

Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG { egész évre 8 ft. félre — 4 •

Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK { egész évre 5. — félre — 2.50

Külföldi előfizetésekre a postailag meghatározott vitellőz is csatolandó.

FESZTY ÁRPÁD ÚJ KÉPEI.

A MŰCSARNOKBAN méltó érdeklődéssel néz a közönség két nagy történelmi festményt, ezér év előtti meszeszerű idők regényes képét. A mit azokból tudunk, bizony mesének tűnik föl. Ha a beszélő, vagy zengő költő, avagy a művész lelkesülése és fantáziája magával bir ragadni ebbe a múltba, hálás odaadással követjük, s kedvesen adjuk át magunkat a jóleső hangulatnak. Ezt a hatást érzi a szemlélő a két kép-nél, és még egyebet is. Méltatását és elismerését annak a gondnak, tudásnak, fáradságnak és képzelő erőnek, mely megszerzi látszatát, valószínűségét annak a régi idő-nek; földézi alakjait, hőseit, embereit, s művészi erővel, érzéssel tár elénk eseményeket, legendás tartalmat.

Feszty Árpád festette mind a két képet. Az ezredévi ünnepek emlékének maradóvá tételére rendelte meg a művésznél Komárom-megye és Biharmegye. A nemzeti jubileumi ünnepnek művészi alkotásokkal való megörökítésére a kormány jutalmakat tűzött ki, egyes hatóságok pedig őket érdeklő történelmi mozzanatok megfestését kívánták. A történelmi festészet föl-lendítésének gondolata és törekvése volt ebben. A művészetnek ez az ága pang minálunk. De az óhaj-tások és megrendelések művészeti irányt nem szabhatnak, megszokott foglalkozásukból az erőket föl nem emelhetik, az alkotó képességet meg nem idézhetik, kivált ha még csak fejlődésüket élik. Ez a jóakar-at kevés eredményhez jutott, s művészetünk történetében nem igen fognak ragyogni a megye-házak, városházak, s vidéki mu-zeumok falára került képek. Feszty két képét az ezredévi kiállításon még csak vázlatban láttuk. Azóta — aránylag rövid idő alatt — el-készítette teljességökben mind a kettőt.

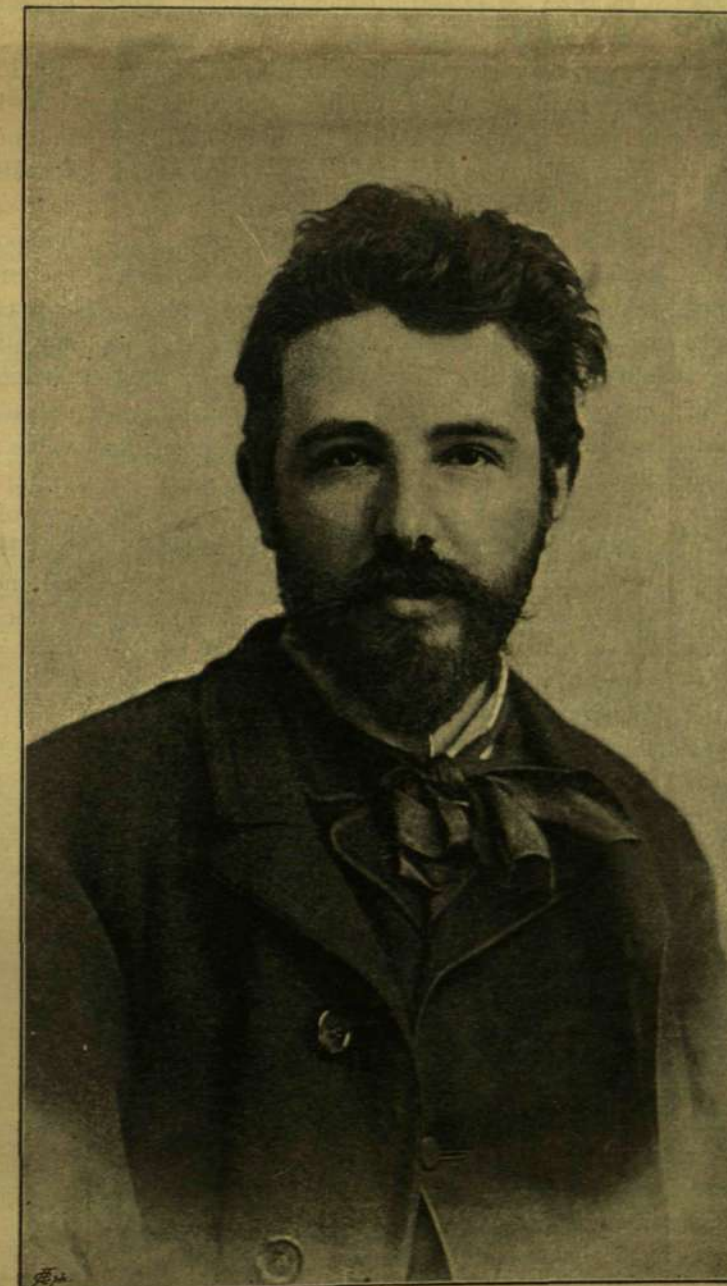
A fantázia érdekes és poétikus műve a két nagy kép. Csakis a kép-

zelet tud visszavinni a honfoglalás korába, a honnan nem maradt számunkra egyéb, csak a rege. Ki ismeri ennek a múltnak alakjait, azok megjelenését, az őket körülvevő tárgyakat, színeket? Nemcsak az idők távolsága, hanem mithikus homály is választja el tőlünk. Még történeteket is alig ismerjük. Feszty a mese érdekességében kereste fel ezt az időt; ecsete hozzáfért sok szeretetreméltó és meglepő tulaj-donságokhoz. Az egyik képen a monda, a le-

genda, a néprajz, a faji típusok, — a másikon a zord harcezi idők történelmi emlékei, régészeti tanulságai, a népvándorlás bösz zivatara és a fegyverek élethalál-tusája, a gondolkodó fő, a kutató, szervező elme, a képzelő, érző lélek és a történelmi előadás mind megannyi szép tulaj-donságait igénybe vették s meg is találták, hol kisebb, hol nagyobb mértékben. A művészek sikerült beleképzelnie magát az ezér év előtti világba és bizalmassá tenni a szemlélőt, hogy jól vezeti lelkét a benyomá-sok elé.

Az egyik képen megtaláljuk az idylli tárgynak megfelelő naivsá-got, a derült levegőt és üde kör-nyezetet; a másikon a nyers idők tömegének szenvedélyét, fajok ha-lálos küzdelmét, a honfoglalás ádáz tusáját. Mind a két képen a tömegek uralkodnak, kevésbbé vál-nak ki az egyesek, még azok se, kik a jellemzést megkövetelhetik maguknak. De mind a két kép ér-dekel. A festő nemcsak tárgyhöz férközött, hanem a néző kíváncsi-ságához és figyelméhez is. Bele-viszi egyikben a vidám, ünnepi han-gulatba; a másikon a harczok zúgó förgetegébe. Azt se feledjük megemlíteni, hogy a művészek feladták a tárgyat, a mit meg-festett.

Komárommegye a bánhidai csata lefestését kívánta. Bánhidánál törté-össze Árpád a morva fejedelem, Szvatopluk hadait s a mai Magyar-ország éjszaknyugati része a bán-hidai csata után hódolt meg. A csatát döntő pillanatában látjuk, mikor a magyar és szláv tábor, a marovin nép rettenthetetlen bátor-sággal és elszántsággal rohan egy-másra, és a két vezér: Árpád és Szvatopluk is szemtől szembe ta-lálkoznak. A csata már régen foly-hatott. Az előtérben ott hevernek az elesettek. A sebesültek még utolsó erejükkel is küzdenek. Egy térdelő magyar harcezi bárdjával mér halálos csapást egy leroskadt tót-ra, a kit felesége — maga is az elesettek és sebesültek gomolyából emelkedve föl — kiterjesztett kar-

FESZTY ÁRPÁD.